

TÜRK HUKUKUNDA HİBRİT VE SANAL GENEL KURUL KARARLARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ: ALMAN HUKUKU TEMELİNDE KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME

Fatma KESİK*

ÖZ

Günümüz teknolojilerinin hızla ilerlemesi ve dijital dönüşüm süreçlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte anonim şirketler, genel kurul toplantılarını yalnızca fiziki ortamda değil, elektronik ortamda da yapabilme imkânına kavuşmuştur. Bu imkân, uluslararası ve geniş hissedar yapısına sahip şirketlerde toplantılara katılım oranlarını artırarak yönetim süreçlerinin daha erişilebilir kılmıştır. Ancak, COVID-19 pandemisi sonrası, şirketlerin hibrit ve sanal genel kurula yönelmesi, pay sahipliği haklarının etkin biçimde kullanımı ve genel kurul kararlarının geçerliliği bağlamında normatif belirsizlikler doğurmuş ve mevzuatın yeniden yapılandırılmasını gündeme getirmiştir.

Bu gelişmeler doğrultusunda çalışmamızda; Türk Ticaret Kanunu'nun mehzâzı olan Alman hukuku temel alınarak, sanal genel kurul uygulamaları ve sanal genel kurul uygulamalarına özgü hükümsüzlük halleri ele alınmıştır. Türk

* Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, E-Mail: fgorgulu@bingol.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5727-414X.
Makalenin Gönderim Tarihi : 16.01.2025.
Makalenin Kabul Tarihi : 20.06.2025.

hukukunda genel kurulun tamamen sanal ortamda gerçekleştirilmesinin mümkün olup olmadığı sorusu ele alınarak, her iki hukuk sisteminin konuya ilişkin güçlü ve zayıf yönleri karşılaştırmalı hukuk yöntemiyle ortaya konulmuştur. Son olarak, Türk hukukunda sanal/hibrit genel kurul kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin normatif boşlukların giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanal genel kurul, hibrit genel kurul, yokluk, butlan, iptal edilebilirlik, AktG, TTK.

INVALIDITY OF HYBRID AND VIRTUAL GENERAL ASSEMBLY RESOLUTIONS UNDER TURKISH LAW: A COMPARATIVE ASSESSMENT BASED ON GERMAN LAW

ABSTRACT

With the rapid advancement of today's technologies and the widespread adoption of digital transformation processes, joint-stock companies have gained the ability to hold general assembly meetings not only in physical settings but also in electronic environments. This possibility has increased participation rates in meetings, especially in companies with international and extensive shareholder structures, making management processes more accessible. However, following the COVID-19 pandemic, the shift of companies towards hybrid and virtual general assemblies has created normative uncertainties regarding the effective exercise of shareholder rights and the validity of general assembly resolutions, bringing the restructuring of legislation to the agenda.

In line with these developments, this study addresses virtual general assembly practices and the nullity grounds specific to virtual general assemblies, based on German law as the source of the Turkish Commercial Code. The question of whether it is possible under Turkish law to hold a general assembly entirely in a virtual environment is examined, and the strengths and weaknesses of both legal systems on this issue are revealed using the comparative law method. Finally, solution proposals are presented to address the normative gaps concerning the invalidity of virtual/hybrid general assembly resolutions in Turkish law.

Keywords: Virtual general assembly, hybrid general assembly, nullity, invalidity, annulability, AktG, TCC.

I. GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerin etkisiyle pay sahipliğinden doğan katılım, oy kullanma ve bilgi edinme hakkı gibi temel hakların fiziksel ortamlar dışında dijital ortamlarda da güvence altına alınma ihtiyacı doğmuş, genel kurulların dijital ortama taşınması şirketler açısından zorunlu bir dönüşüm haline gelmiştir. Son yıllarda yaşanan küresel sağlık krizleri ve olağanüstü gelişmeler, fiziki genel kurulların yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, anonim şirketlerin karar alma süreçlerinin devamlılığını sağlamak amacıyla elektronik ortamda toplantı yapabilme imkânları hızla gelişmiş ve hukuk sistemlerinde elektronik katılımın yeni boyutları tartışılmaya başlanmıştır. Elektronik ortamda yapılan genel kurullarda (sanal/hibrit) alınan kararların geçerliliği ve sakatlık halleri söz konusu tartışmaların merkezinde yer almıştır.

Sanal genel kurula ilişkin kapsamlı düzenlemeler içeren mehâz Alman hukuku, çalışmamızda karşılaştırmalı inceleme bakımından temel referans noktası oluşturmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle Alman hukukunda sanal genel kurula ilişkin normatif yapı ve temel ilkeler ortaya konulacak ve sonrasında sanal genel kurul kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin AktG § 241’de düzenlenen butlan halleri ve AktG § 243’te öngörülen iptal sebepleri değerlendirilecektir. İncelemenin esasını oluşturan Türk hukuku değerlendirilirken ise öncelikle hibrit genel kurul kavramı ve mer’i hukuk kapsamında sanal genel kurulun mümkün olup olmadığı tartışılacaktır. İlerleyen aşamada elektronik genel kurullarda (hibrit/sanal) alınan kararların geçerliliğini etkileyen iptal, butlan ve yokluk halleri değerlendirilecek ve son olarak Alman ve Türk hukukunda elektronik genel kurula (hibrit/sanal) ilişkin normatif eksiklikler ile uygulamada karşılaşılan sorunlar tespit edilerek, bazı reform önerilerine yer verilecektir.

II. HİBRİT VE SANAL GENEL KURUL KAVRAMLARI

Hibrit genel kurul (*hybride Hauptversammlung*), en az bir fiziksel toplantı yerinin bulunduğu ve pay sahiplerinin veya temsilcilerinin, fiziksel olarak toplantıya katılma veya haklarını elektronik ortamda

kullanma hususunda seçim haklarına sahip olduğu toplantı türüdür¹. Türk doktrininde “çevrimiçi (online) katılımlı genel kurul²” terimi ile de ifade edilmektedir. Bu toplantı türünde fiziki bir ortamda genel kurul tertip edilmekte ve sadece dileyen pay sahipleri pay sahipliğinden doğan haklarını elektronik ortamda kullanabilmektedir. Diğer bir genel kurul türü olan sanal genel kurul (*virtuelle Hauptversammlung*,) ise, pay sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantının gerçekleştirildiği yerde fiziksel olarak bulunmadığı, tamamen elektronik ortamda katılım sağladıkları toplantı modeli olarak tanımlanır³. Hibrit genel kurulu sanal

¹ David Ballmer/Joel Fischer, “Die hybride und virtuelle Generalversammlung”, *GesKR (Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht)*, 2023, S. 175.

² Abdulkadir Bulut, *Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2014, s. 80; Necat Azarkan, “Anonim Şirketlerde Sanal (Virtüel) Genel Kurul”, *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, Cilt. 2, Sayı. 4, 2018, s. 25-48; Şaban Kayıhan, “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet”, *BATİDER*, Cilt. 22, Sayı. 1, 2003, s. 94.

³ Gerald Reger/Timm Gaßner, “Die neue virtuelle Hauptversammlung - ein Überblick”, *Recht Digital*, 2022, S. 397, beck-online; Jens Koch, “AktG § 118a Virtuelle Hauptversammlung” in Jens Koch/Uwe Hüffer (Hrsg), *Aktiengesetz, Beck’sche Kurz-Kommentare*, Band 53, München, C.H.Beck, 9. Auflage, 2025, AktG § 118a Rn. 1; Thomas Liebscher in Martin Henssler/Lutz Strohn (Hrsg), *Gesellschaftsrecht*, München, C.H.Beck, 6. Auflage, 2024, AktG § 118a Rn. 3; Ballmer/Fischer, S.179; Azarkan, s. 35; Ahmet Fatih Özkan, “Pandemi Döneminde Limited Şirket Genel Kurul Toplantıları: Almanya ve Türkiye Bakımından Bir İnceleme”, *AHBVÜHFD*, Cilt. 26, Sayı. 1, 2022, s. 19; Hartmut Wicke, “AktG § 130 Niederschrift” in Martin Henssler (GHrsg), Eberhard Stilz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG*, Handels- und Gesellschaftsrecht, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022, AktG § 130 Rn. 9, beck-online; Nikolaos Paschos, “AktG § 118a Virtuelle Hauptversammlung” in Martin Henssler (GHrsg), Eberhard Stilz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG*, Handels- und Gesellschaftsrecht, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022, AktG § 118a Rn. 22, beck-online; Dietmar Kubis, “AktG § 118a Virtuelle Hauptversammlung” in Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (Hrsg), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 3*, München, C.H. Beck, 6. Auflage, 2024, AktG § 118a Rn. 19, beck-online; Alexander

genel kurulundan ayıran husus, pay sahiplerine genel kurula fiziksel veya elektronik katılım hususunda seçim hakkı tanınmasıdır. Sanal genel kurul modelinde, pay sahiplerinin böyle bir tercih hakkı bulunmayıp sadece elektronik ortamda genel kurula katılım imkânı bulunmaktadır. Pay sahiplerinin alternatif bir seçenekten yoksun olması, bu yöntemi benimseyen hukuk sistemlerinin daha sıkı düzenlemeler öngörmesinin temel gerekçesini oluşturmaktadır.

Türk hukuk doktrininde bazı yazarlar⁴, hibrit genel kurul modelinde tüm pay sahiplerinin tamamen elektronik ortamda katılım sağlayamayacağını savunmaktadır. Bunun temel gerekçesi olarak da hibrit genel kurulun yapısı gereği en az bir fiziki katılımı gerektiriyor olması gösterilmekte, fiziki katılımın olmadığı toplantıların sanal genel kurul niteliğinde olduğunu kabul etmektedir. Kanaatimizce, tüm pay sahiplerinin elektronik ortamda katılımı tercih etmesi halinde, toplantı fiilen sanal genel kurul niteliği (*faktische virtuelle Generalversammlung*) taşısa da hukuki statüsü değişmemekte, hibrit genel kurul niteliğini korumaktadır⁵. Zira sanal genel kurul, katılımcıların tercihine göre değil, mevzuat ve şirket esas sözleşmesinde yer alan hükümler doğrultusunda tespit edilmektedir. Diğer yandan hibrit genel kurulun belirleyici özelliği, pay sahiplerine elektronik katılım hususunda seçim hakkı tanınmasıdır. Pay sahiplerinden en az birinin mutlaka fiziki toplantıya katılmasını belirleyici faktör olarak belirlemek kanaatimizce yerinde değildir. Ayrıca fiziki katılıma zorlanacak pay sahibinin hangi kriterlere göre belirleneceği sorusunu cevaplamak mümkün değildir. Böyle bir yaklaşım, pay sahipliği haklarının ihlal edebileceği gibi *eşit işlem ilkesine* (TTK m. 357) de ayrılık teşkil edecektir.

Walch/Stephanie Häuslmeier, “Die „neue” virtuelle Hauptversammlung”, *DNotZ*, 2023, S. 108, beck-online.

⁴ Özlem İlbasmış Hızlısoy, *Halka Açık Anonim Şirket Genel Kurulunun Toplanması ve Karar Alma Esasları ile Bu Esaslara Aykırılığın Hukuki Akıbeti*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Basım, 2024, s. 49; Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınevi, 17. Basım, 2024, s. 137.

⁵ Aynı yönde görüş için bkz. Ballmer/Fischer, S. 175.

III. ALMAN HUKUKUNDA SANAL GENEL KURUL

Alman hukukunda genel kurul toplantılarının dijitalleştirilmesine yönelik talepler, 2000’li yılların başında gündeme getirilmiş⁶ ve yoğun tartışmalara konu olmuştur. Alman yasama organı, bu tartışmaları ilk kez 18 Ocak 2001 tarihli Nama Yazılı Hisse Senetleri ve Oy Hakkının Kullanımının Kolaylaştırılmasına Dair Kanun (NaStraG)⁷ ile dikkate almıştır. Ancak bu düzenlemeler, bir hibrit veya sanal genel kurul oluşturulmasını değil, sadece internetin pay sahipleri için ek bir bilgi kaynağı olarak sunulmasını sağlamış ve genel kurullarda elektronik iletişim araçlarının kullanımını kolaylaştırmıştır. Getirilen yenilikler ile pay sahiplerinin bilgilendirilmesi, genel kurul toplantılarına ilişkin muhalefet dilekçelerinin iletilmesi, oylama süreçlerinin yürütülmesi ve katılımcı listesine erişim gibi belirli alanlarda dijital teknolojilerin kullanımına olanak sağlanmıştır⁸. Bu gelişmeleri takiben 26 Temmuz 2002’de yürürlüğe giren Şeffaflık ve Aleniyet Kanunu (TransPuG)⁹ ile Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu’nda (AktG¹⁰) değişiklik yapılmış; ilk kez pay sahiplerinin karşı önerilerini elektronik ortamda sunmalarına ve şirket tarafından internet üzerinden yayımlanmasına izin verilmiştir (§

⁶ Ulrich Noack, “Hauptversammlung und Neue Medien”, *Betriebsberater - Zeitschrift für Recht und Wirtschaft*, 1998, S. 2533 ff.; Kai Hasselbach/Stephan Schumacher, “Hauptversammlung im Internet”, *ZGR*, 2000, S. 258-286; Bodo Riegger/Stefan Mutter, “Zum Einsatz neuer Kommunikationsmedien in Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften”, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP)*, 1998, S. 637 ff.

⁷ Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung (Namensaktiengesetz - NaStraG). Bkz. https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&start=//%5b@attr_id=%27bgbl101s0123.pdf%27%5d#_bgbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl101s0123.pdf%27%5D_1739111431894_, E.T. 02.02.2025.

⁸ § 125 Abs. 2 NaStraG, § 135 Abs. 2 S. 1, § 135 Abs. 6 NaStraG, § 129 Abs. 4 S. 1 NaStraG.

⁹ Gesetz zur weiteren Reform des Aktien-und Bilanzrechts, zu Transparenz und Publizität (Transparenz- und Publizitätsgesetz) Bkz. https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&jumpTo=bgbl102s2681.pdf#_bgbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl102s2681.pdf%27%5D_1739110354059_, E.T. 05.02.2025.

¹⁰ 6 Eylül 1965 tarihli, Bundesgesetzblatt I, S. 1089.

126 Abs. 1 AktG)¹¹. Buna ek olarak, TransPuG ile § 118 AktG’ye 4. fıkranın eklenmesiyle (o dönemde eski haliyle § 118 Abs. 3 AktG) genel kurul toplantılarının görüntülü ve sesli iletimi ilk kez açıkça mümkün kılınmıştır. Ancak şirketlere bir zorunluluk olarak değil, bir seçenek olarak sunulmuştur¹².

§118 Abs. 1 S. 1 AktG hükmünde, pay sahiplerinin aksi kanunda öngörülmedikçe, şirketle ilgili haklarını genel kurulda kullanacağı düzenlemiş; fiziki katılım hakkı tanınmış ve bu hakkın kısıtlanamaz olduğu belirtilmiştir. 30 Temmuz 2009 tarihli Pay Sahipliği Haklarının Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Kanun (Gesetz zur Umsetzung der Aktionärsrechterichtlinie - ARUG) kapsamında yapılan değişiklik ile § 118 Abs. 1 S. 2 AktG hükmü yürürlüğe girmiştir¹³. Bu düzenleme ile pay sahipleri, fiziki olarak bizzat toplantıya katılmaksızın elektronik ortamda (hibrit) genel kurula iştirak etme ve pay sahipliği haklarını bu yöntemle kullanabilme olanağı elde etmiştir. Anonim şirketlerin § 118 Abs. 1 S. 2 AktG hükmünden yararlanabilmesi, esas sözleşmede açık bir hüküm öngörmeleri veya bu konuda yönetim kuruluna yetki vermeleri koşuluna bağlanmıştır. Getirilen yenilik, pay sahiplerinin genel kurula elektronik ortamda katılma ve oy haklarını kullanma imkânı sağlamakla birlikte fiziki katılım hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Diğer bir anlatımla, ARUG ile getirilen reformlar, hibrit genel kurullarının hukuki temelini oluştururken, sanal genel kurul toplantılarına yönelik bir düzenleme içermemektedir. § 118 AktG hükmü anonim şirketlerde hem fiziki hem de elektronik ortamda katılım imkânı sunan hibrit genel kurul toplantılarının düzenlenmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, pay sahiplerinin tamamının elektronik ortamda katılım sağlamak istemesi halinde, genel kurulun tamamen elektronik ortamda gerçekleştirilmesine izin vermektedir. Ancak mezkûr hüküm, genel kurul toplantılarının sadece elektronik ortamda yapılmasını zorunlu kılan bir düzenleme içermemektedir.

¹¹ Kubis in Goette/Habersack/Kalss, AktG § 118a Rn. 3.

¹² Kubis in Goette/Habersack/Kalss, AktG § 118a Rn. 3, 4; John Hoffman, “§118 Allgemeines”, Martin Henssler (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG, Handels- und Gesellschaftsrecht*, München, C.H.Beck, 2025, AktG § 118 Rn. 6.

¹³ Bu değişiklikler, 11.07.2007 tarihli ve 2007/36/EC sayılı Avrupa Birliği Hissedar Hakları Direktifi’nin (Shareholders’ Rights Directive – SRD I) Alman hukukuna aktarılmasını sağlamıştır.

COVID-19 pandemisine kadar anonim şirketler, genel kurul toplantılarını fiziksel katılımlı gerçekleştirmişlerdir. 2009'dan beri yürürlükte olan § 118 Abs. 1 S. 2 AktG hükmü ile pay sahiplerinin elektronik ortamda katılımına izin verilmesine rağmen, uygulamadaki iptal riskleri sebebiyle bu olanak nadiren kullanılmış, hatta elektronik genel kurulun uygulanabilmesi için gerekli esas sözleşme yetkilendirmeleri dahi çoğu durumda sağlanmamıştır¹⁴. Bu ihtiyatlı yaklaşım, COVID-19 pandemisi sürecinde, pandemi koşullarının olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla 27 Mart 2020 tarihli COVID-19 Pandemisinin Etkileriyle Mücadele Amacıyla Şirketler, Kooperatifler, Dernekler, Vakıflar ve Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da (Gesetz über Maßnahmen im Gesellschafts-, Genossenschafts-, Vereins-, Stiftungs- und Wohnungseigentumsrecht zur Bekämpfung der Auswirkungen der COVID-19-Pandemie im Zivil-, Insolvenz- und Strafverfahrensrecht -COVMG¹⁵) sanal genel kurula ilişkin bir hukuki çerçeve oluşturulmasıyla sona ermiştir. Pandemi sürecinde genel kurul toplantılarının büyük çaplı bir bulaşma riski oluşturması sebebiyle COVMG ile şirketlere sanal genel kurul uygulamasını geçici olarak zorunlu tutma yetkisi tanınmıştır¹⁶ (§ 1 Abs. 2 COVMG). § 118 Abs. 1-4 AktG hükmünde yer alan ve esas sözleşme ile öngörülmesi gereken yetkilendirme şartı kaldırılmış, söz konusu yetki doğrudan yönetim kuruluna bırakılmıştır (§ 1 Abs. 1 COVMG). Ayrıca, pandemi sürecinde sanal genel kurullarda pay sahipliği haklarının ihlallerine karşı iptal davalarının açılması büyük ölçüde sınırlandırılmıştır (§ 1 Abs. 7 COVMG)¹⁷.

COVMG ile fiziki genel kurul tamamen ortadan kaldırılmamış olmasına rağmen kanunun yürürlükte olduğu pandemi sürecinde çoğu Alman anonim şirketi sanal genel kurulunu tercih etmiştir. Bu tercih, daha çok genel kurul çağrı süresi içerisinde, toplantının sağlık açısından güvenli bir şekilde gerçekleştirilebileceği hususunda kesin bir öngörünün

¹⁴ Paschos in Henssler (GHRsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 118a Rn. 3.

¹⁵ Alman kanun koyucu, 27 Mart 2020 tarihinde, "COVID-19 Pandemisinin Hukuki Sonuçlarını Hafifletme Yasası"nı (COVFAG) yürürlüğe koymuştur. Bu kapsamlı kanun paketi, bazı hukuki alanlarda geçici düzenlemeler içermektedir (BGBl. I 2020, 569).

¹⁶ Koch in Koch/Hüffer, AktG § 118a Rn. 2; Hartmut Wicke, "Die virtuelle Hauptversammlung während der Corona-Pandemie – aktienrechtlicher Ausnahmezustand" *DStR*, 2020, S. 886, beck-online.

¹⁷ Kubis in Goette/Habersack/Kalss, AktG § 118a Rn. 7, 9.

oluşmamasından kaynaklanmıştır¹⁸. Pay sahiplerinin veya temsilcilerinin fiziksel katılımını sınırlamaya yönelik yasal yetki, birkaç kez uzatıldıktan sonra 31 Ağustos 2022 yılında yürürlükten kaldırılmıştır¹⁹.

COVID-19 pandemisi sürecinde, sanal genel kurul büyük ölçüde olumlu karşılanmıştır. Genel kurullarda katılım oranının arttığı, toplantı öncesinde pay sahiplerine tanınan soru sorma hakkının etkin bir şekilde kullanıldığı ve sorulara verilen cevapların kalitesinin arttığı tespit edilmiştir²⁰. Bu olumlu gelişmeler üzerine sanal genel kurul toplantılarına ilişkin kalıcı düzenlemeler, 27 Temmuz 2022 tarihinde yürürlüğe giren Anonim Şirketlerde Sanal Genel Kurul Toplantılarının Getirilmesi ve Kooperatif, İflas ve Yeniden Yapılandırma Hukukuna İlişkin Düzenlemelerin Değiştirilmesine Dair Kanun (Gesetz zur Einführung virtueller Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften und Änderung genossenschafts- sowie insolvenz- und restrukturierungsrechtlicher Vorschriften- VirtHVG²¹) ile Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'na dahil edilmiştir. Anonim şirketler hukukunda uzun süredir dile getirilen reform taleplerini karşılamak amacıyla kabul edilen ve 'Sanal Genel Kurul' başlığı altında düzenlenen § 118a AktG hükmü, pandemi sürecinde elde edilen olumlu deneyimlerin de etkisiyle, sanal genel kurul uygulamasını yasal bir çerçeveye kavuşturmuştur.

Pandemi sürecinde sanal genel kurula ilişkin COVMG ile getirilen düzenlemeler, pay sahipliği haklarını önemli ölçüde kısıtlamaktaydı. Özellikle bilgi edinme hakkı daraltılmış ve yönetim kuruluna geniş taktir yetkisi tanınmıştır²². Bu sebeple de pay sahipliği haklarının ihlal edildiği yönünde çeşitli eleştiriler gündeme gelmişti²³. 2022 yılında yapılan yeni düzenlemede bu eleştiriler dikkate alınmış, sanal genel kurullarda pay sahipliği hakları fiziki toplantılarla eş değer

¹⁸ Kubis in Goette/ Habersack/Kalss, AktG § 118a Rn. 9.

¹⁹ BR-Drs. 193/22, S.1.

²⁰ Deutscher Bundestag Drucksache 20/1738, 20. Wahlperiode, Gesetzentwurf der Fraktionen SPD, BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN und FDP: Entwurf eines Gesetzes zur Einführung virtueller Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften und Änderung weiterer Vorschriften, (BT-Drs. 20/1738), 1.

²¹ BGBl. 2022 I 1166.

²² Liebscher in Henssler/Strohn (Hrsg), AktG § 118a Rn 1.

²³ Rotsch Friederike/Jakob Gabriel, "Die virtuelle Hauptversammlung - ein Zwischenstand", ZHR 188, 2024, S. 612.

hale getirilmiştir. Pandemi döneminin zorluklarından doğan sanal genel kurul, § 118a AktG düzenlemesi ile fiziki toplantılara gerçek bir alternatif oluşturmuş²⁴, pay sahipliği hakları COVMG dönemine kıyasla daha da güçlendirilmiştir.

A. Yasal Çerçeve ve Temel İlkeler

Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'nun §118a maddesi, anonim şirketlerde sanal genel kurul toplantılarının yapılabilmesi için şirket esas sözleşmesinde bu yönde açık bir yetkilendirme aramıştır. §118a Abs. 1 AktG hükmü gereğince, esas sözleşmede bir sanal genel kurul öngörülebilir veya sanal genel kurula ilişkin yönetim kurulu yetkili kılınabilir. Esas sözleşmede sanal genel kurulun açıkça düzenlenmesi halinde pay sahiplerinin veya temsilcilerinin fiziki toplantıya katılma imkânı ortadan kalkmaktadır. İlgili esas sözleşme hükmünün geçerli olduğu süre boyunca tüm genel kurul toplantılarının elektronik ortamda yapılması zorunlu hale gelir. Yönetim kuruluna takdir yetkisinin tanınması halinde ise daha esnek bir yaklaşım söz konusu olmaktadır. Yönetim kurulu, gündem maddelerini, şirket ihtiyaçlarını veya pay sahiplerinin katılım durumunu dikkate alarak genel kurul toplantı formatını belirlemektedir. Ancak, nihai aşamada sanal genel kurul formatının öngörülüp öngörülmeceğine dair esas sözleşme hükmü, pay sahiplerin iradesine bırakılmıştır. Uygulamada genellikle ikinci yöntem yani yönetim kuruluna yetki verilmesi tercih edilmektedir²⁵. Yönetim kurulu da durumun gereklerine göre toplantı formatını belirlemektedir²⁶. Yönetim kuruluna tanınan bu yetkinin veya sanal genel kurul toplantısının düzenlenmesine dair esas sözleşme hükmünün geçerliliği, azami beş yıl ile sınırlandırılmıştır. Bu süre, sanal genel kurul formatının esas sözleşmeye ilk kez eklenmesi veya daha sonradan yapılacak bir esas sözleşme değişikliği ile getirilmesi hali fark etmeksizin geçerli kabul edilmiştir. Beş yıllık süre, şirketin tescil tarihinden veya ilgili esas sözleşme değişikliğinden itibaren başlamaktadır (§ 118a Abs. 3-5 AktG)²⁷. Kanun koyucu, söz konusu süre sınırlamasını, zaman içerisinde pay sahipliği yapısındaki değişiklikler veya pay sahiplerinin sanal genel

²⁴ BT-Drs. 20/1738, S. 14.

²⁵ Koch in Koch/Hüffer, AktG § 118a Rn. 8.

²⁶ Friederike/Gabriel, S. 613.

²⁷ Paschos in Henssler (GHRsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 118a Rn. 34.

kurul toplantı seçeneğini tercih etmeme yönündeki olası eğilimleri karşısında, sanal genel kurul kararının meşruiyetinin periyodik olarak gözden geçirilmesini sağlamak amacıyla öngörmüştür²⁸.

Sanal genel kurul toplantısı, pay sahiplerinin fiziki katılımını dışlamakla birlikte bazı organ ve kişilerin fiziki katılımını zorunlu tutmaktadır²⁹. § 118a Abs. 2 S. 3 AktG hükmünde belirli kişilerin fiziki ortamda bulunması, sanal genel kurulun geçerliliği açısından zorunlu tutulmuştur. Bu husus, sanal genel kurulun hukuki güvenliğini sağlamak ve kararların geçerliliğini güvence altına almak amacıyla gerekli görülmüştür. Yönetim kurulu üyeleri, denetim kurulu üyeleri, toplantı başkanı ve finansal tabloların onaylanması durumunda bağımsız denetçi ve gerekli durumlarda noterlerin sanal genel kurul toplantılarında fiziken bulunması gerekli görülmüştür³⁰. Ancak, şirket tarafından atanmış bir oy temsilcisi var ise bu kişi, sanal genel kurul toplantısına fiziki olarak katılabilir, bu hususta zorunluluk öngörülmemiştir. Dolayısıyla oy temsilcisi, toplantıya fiziki olarak iştirak edebileceği gibi elektronik olarak da katılım sağlayabilir³¹.

Alman hukukunda anonim şirketlerde pay sahipliği haklarının sanal ortamda güvence altına alınması amacıyla ayrıca § 118a Abs. 1 S. 2 AktG hükmünde bir dizi asgari gereklilikler öngörülmüştür³². Bu gereklilikler, pay sahiplerinin genel kurula katılım haklarını genişletmek ve pay sahiplerinin haklarını daha etkin bir şekilde kullanmalarını sağlamak amacıyla getirilmiştir. Bu bağlamda sağlanması gereken asgari unsurlar şunlardır:

²⁸ Liebscher in Henssler/Strohn (Hrsg), AktG § 118a Rn 14, 15; Paschos in Henssler (GHrsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 118a Rn. 36; Kubis in Goette/Habersack/Kalssi, AktG § 118a Rn. 68-78; Walch/Häuslmeier, S. 110.

²⁹ Koch in Koch/Hüffer, AktG § 118a Rn. 44.

³⁰ Borsaya kote bir anonim şirket söz konusu ise veya kanunen üçte iki ya da daha fazla çoğunluk gerektiren kararlar alınacaksa, genel kurulda bir noter bulunması zorunlu tutulmuştur (§ 130 Abs. 1 AktG).

³¹ Liebscher in Henssler/Strohn (Hrsg), AktG § 118a Rn 13; Paschos in Henssler (GHrsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 118a Rn.61- 64; Koch in Koch/Hüffer, AktG § 118a Rn. 44-46.

³² BT-Drs. 20/1738 (n 18), S. 24.

-Sanal genel kurulun gerçekleştirilebilmesi için § 118a Abs. 1 S. 2 N. 1AktG hükmü uyarınca toplantının tamamen görüntülü ve sesli olarak yayınlanması gerekir³³.

- Pay sahiplerine elektronik iletişim yoluyla oy kullanma³⁴, bilgi alma³⁵ ve itiraz etme haklarının tanınması gerekir.

-İki yönlü video iletişimi aracılığıyla (videokomünikasyon) pay sahiplerine söz hakkı tanınmalıdır. § 130a Abs. 5 S. 3 AktG hükmünde söz hakkı kapsamına esas sözleşme değişikliğine dair öneriler, aday gösterme teklifleri³⁶, bilgi edinme talepleri³⁷, yeni sorular³⁸ ile ek soruların³⁹ girdiği belirtilmiştir⁴⁰.

Yukarıda ifade edildiği üzere sanal genel kurulda fiziki genel kurullarda olduğu gibi, pay sahiplerinin bilgi alma, teklif sunma, oy kullanma, görüş bildirme ve itiraz hakları gibi temel hakları korunmuştur.

³³ Genel görüşmeler, tartışmalar ve oylama süreçlerini kapsamaktadır. Yayın, internet üzerinden canlı yayın veya video konferans yoluyla gerçekleştirilebilir. Bkz. Liebscher in Henssler/Strohn (Hrsg), AktG § 118a Rn 4.

³⁴ Bkz. § 118a Abs. 1 S. 2 N. 2 AktG. Oy hakkı, elektronik iletişim yoluyla elektronik katılım, elektronik yazılı oy veya vekaletle oy kullanma yöntemleri ile kullanılmaktadır (§ 118a Abs. 1 S. 2, N. 2 AktG). Ayrıca, pay sahipleri, § 134 Abs. 3 S. 5 AktG hükmü uyarınca şirket tarafından atanmış oy hakkı temsilcileri aracılığıyla da oy hakkını kullanabilir. Ancak, elektronik oy kullanma yöntemlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, vekalet yoluyla oy kullanma seçeneği önemli ölçüde azalmıştır. Paschos in Henssler (GHrsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 118a Rn. 64.

³⁵ Bkz. § 118a Abs. 1 S. 2 N. 4. AktG.

³⁶ COVID-19 pandemi sürecinde uygulanan COVMG’de ve önceki taslak düzenlemelerde, pay sahiplerinin karşı teklif ve aday önerisi sunmasına izin verilmemişti.

³⁷ Koch in Koch/Hüffer, AktG § 118a Rn. 35.

³⁸ Soru sorma süresi sona erdikten sonra ortaya çıkan yeni konulara ilişkin toplantı esnasında soru sorma hakkı tanınmalıdır (§ 131 Abs. 1d AktG).

³⁹ Toplantı esnasında yönetim kurulu tarafından verilen tüm cevaplarla ilişkin ek soru sorma hakkı tanınır (§ 131 Abs. 1d AktG). Toplantı başkanı, bilgi edinme hakkı ile ek soru sorma hakkını sadece videokomünikasyon yöntemiyle kullanılmasını zorunlu tutabilir. Bu şekilde fiziki genel kurula yakın bir katılım sağlanmış olur.

⁴⁰ Reger/Gaßner, S. 397.

Sadece sanal genel kurulun doğası gereği, bu hakların dijital ortamda kullanılması aranmıştır. Ayrıca, VirtHVG’de sanal genel kurul toplantısı yapılabilmesi için borsada işlem gören veya görmeyen ya da halka açık veya kapalı anonim şirket ayrımı yapılmamış, tüm anonim şirketlerinin sanal genel kurul toplantısı gerçekleştirebileceği kabul edilmiştir⁴¹.

B. Genel Kurul Kararların Hükümsüzlüğü

Genel kurul kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin genel hükümler, § 241-249 AktG maddelerinde düzenlenmiştir. Genel kurul kararlarının baştan itibaren geçersiz sayılacağı haller (Nichtigkeit), § 241 AktG hükmünde düzenlenmişken, iptal edilebilirlik (Anfechtbarkeit) halleri § 243 AktG hükmünde belirlenmiştir. Buna karşılık, sermaye artırımı, azaltımı, birleşme ve kuruluş işlemleri gibi belirli işlem türlerine özgü geçersizlik halleri ise § 250-257 AktG maddeleri arasında özel olarak düzenlenmiştir.

Genel kurulun kanunda veya şirketin esas sözleşmesinde öngörülen usule uygun olarak çağrılmaması, genel kurul kararlarının usulüne uygun şekilde belge altına alınmaması veya noter tasdikinden geçirilmemesi, kararın anonim şirketin temel yapısını ve işleyişini zedeleyecek nitelikte hükümler içermesi, pay sahipleri veya alacaklıların temel haklarını ihlal edecek nitelikte olması, kamu menfaati için konulmuş hükümlere aykırı olması ya da ahlaka aykırılık teşkil etmesi §241 AktG’de butlan sebepleri olarak sıralanmıştır. Ayrıca bir genel kurul kararının mahkeme tarafından iptal edilmesine rağmen uygulanmaya devam edilmesi de butlan sebepleri arasında sıralanmıştır. Butlanla malûl olan genel kurul kararları, baştan itibaren hukuki geçerliliğe sahip değildir⁴². Bu kararlar, iptal edilebilir kararların aksine iptal davasına veya başka bir mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın baştan itibaren geçersizdir⁴³. Butlanın tespiti için dava açılmasına gerek yoktur,

⁴¹ BT-Drs. 20/1738, S. 23.

⁴² Jens Koch, “AktG § 241 Nichtigkeitsgründein” in Jens Koch/Uwe Hüffer, *Aktiengesetz (Beck’sche Kurz-Kommentare, Band 53)*, München, C.H.Beck, 19. Auflage, 2025, AktG §241, Rn. 1.

⁴³ Carsten Schäfer, “AktG § 241 Nichtigkeitsgründe” in Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (Hrsg), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, Band 4, München, C.H.Beck, 5. Auflage, 2021, AktG § 241 Rn. 14.

herkes herhangi bir hukuki süreç olmaksızın ileri sürebilir⁴⁴. Ancak, §242/2 AktG hükmü, bu tür hükümsüzlük durumlarının belirli koşullarda korunmasını düzenlemiştir. Şöyle ki, genel kurul kararının §241 Ads. 1, 3 veya 4 AktG hükmü uyarınca baştan itibaren hükümsüz olduğu hallerde, kararın ticaret siciline tescil edilmesinden itibaren üç yıl geçmesi halinde geçersizlik iddiasının artık ileri sürülemeyeceği kabul edilmektedir.

İptal edilebilirlik (Anfechtbarkeit) ise, genel kurul kararına ilişkin olarak geçerliliği etkileyen ancak düzeltilmesi mümkün olan eksiklikleri ifade etmektedir⁴⁵. § 243 AktG’da sayılan iptal sebeplerinin gündeme geldiği genel kurul kararları dava açılarak hükümsüz kılınabilir⁴⁶. Bu davanın kararın alındığı tarihten itibaren bir ay içinde pay sahipleri veya yetkili organlar tarafından açılması gerekir (§ 246 Abs. 1 AktG). Bir aylık süre boyunca genel kurul kararları askıda geçerlidir (Schwebezustand)⁴⁷. Bu süre içerisinde iptal davası açılmadığı takdirde karar kesinleşir ve artık iptal davasına konu edilemez. Bu sınırlama, hukuki belirlilik ve şirketin işleyişinin kesintisiz devamı için önem arz etmektedir⁴⁸. Süresinde açılan bir iptal davası sonucunda genel kurul kararı iptal edilirse §241 N. 5 AktG hükmü gereği karar baştan itibaren geçersiz hale gelmektedir⁴⁹.

İptal edilebilir kararlar, § 243 AktG’de belirtilen sebepler doğrultusunda dava açılarak hükümsüz kılınabilir. Kanun ve esas sözleşmeye aykırı şekilde alınan genel kurulları, bir pay sahibinin kendisi ve üçüncü kişi lehine haksız menfaat sağlamak amacıyla oy kullanması, genel kurul toplantısında şirketin ağır ihmali veya kastı sebebiyle yaşanan teknik sorunların pay sahiplerinin oy hakkı, söz hakkı veya bilgi alma haklarını ihlal etmesi, pay sahiplerine yanıltıcı veya eksik bilgi verilmesi

⁴⁴ Koch in Koch/Hüffer, AktG §241, Rn. 1; Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 14.

⁴⁵ Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 15.

⁴⁶ Koch in Koch/Hüffer, AktG §241, Rn. 5.

⁴⁷ Ingo Drescher, “AktG § 243 Anfechtungsgründe” in Martin Henssler (GHRsg)/Eberhard Stolz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG, Handels- und Gesellschaftsrecht*, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022, AktG § 243 Rn. 5.

⁴⁸ Koch in Koch/Hüffer, AktG §241, Rn. 2.

⁴⁹ Drescher in Henssler (GHRsg)/Stolz/Veil (Hrsg), AktG § 130 Rn.5; Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 15.

gibi durumlar, § 243 AktG kapsamında iptal sebepleri olarak öngörülmüştür.

Alman doktrininde iptal ve butlan dışında üçüncü bir hukuki kategori, genel kurul kararlarının askıda geçersizliği (Unwirksamkeit-schwebende Unwirksamkeit). Bu ayrım, doktrinde baskın görüş olarak kabul edilmektedir⁵⁰. Askıda geçersizlik, genel kurul kararının kendiliğinden geçersiz olması anlamına gelmeyip, belirli hukuki süreçlerin veya prosedürlerin tamamlanmaması halinde kararın yürürlüğe girmeyeceği anlamına gelmektedir. Askıda geçersizlik hukuka aykırılıktan değil, bir işlemin tamamlanmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Kararın geçerli olması için gerekli ek şartlar yerine getirilmemiştir. Örneğin, esas sözleşme değişikliğinin ticaret siciline tescili edilmesi gerekir (§ 181 Abs. 3 AktG), pay sahiplerinin ek yükümlülükler için açık rızası gereklidir (§ 180 Abs. 1 AktG) veya belirli hisse gruplarının özel onayının gerekli olduğu genel kurul kararlarında bu onayın alınması gerekir (§ 138, § 179 Abs. 3, § 182 Abs. 2, § 222 Abs. 2 AktG). Gerekli onayın alınmaması, gerekli tescilin yapılmaması veya açık rızanın aranmaması, alınan kararların hükümsüzlüğüne yol açmaktadır⁵¹. Askıda geçersiz genel kurul kararları, § 241 AktG ve devamı hükümlerine tabi olmayıp hükümsüzlüğün ileri sürülmesi için Alman Medeni Usul Kanunu'nun⁵² (ZPO) 256. maddesi uyarınca bir tespit davası (Feststellungsklage) açılması gerekmektedir. Ancak kesin geçersizlik (endgültige Unwirksamkeit)⁵³ durumu söz konusu ise § 249 AktG hükmü kıyas yoluyla uygulanmalı ve butlan davası (Nichtigkeitsklage) açılmalıdır⁵⁴.

⁵⁰ Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 18, 19; Koch in Koch/Hüffer, AktG §241 Rn. 6; Drescher in Henssler (GHrsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 130 Rn. 11; Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 15.

⁵¹ Koch in Koch/Hüffer, AktG §241, Rn. 6; Drescher in Henssler (GHrsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 130 Rn. 11; Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 15-19.

⁵² <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>, E.T. 10.02.2025.

⁵³ Askıda geçersizlik ve kesin geçersizliğe ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Schäfer in Goette/ Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 18, 20.

⁵⁴ Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 241 Rn. 16.

C. Sanal Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü

Anonim şirketlerin genel kurul toplantılarını fiziki ortamın yanı sıra sanal ortamda gerçekleştirilebilmesine imkân tanınması, şirketler hukukunda önemli bir yenilik olarak karşımıza çıkmakla birlikte genel kurul kararlarının geçerliliği bakımından yeni tartışmaları beraberinde getirmektedir. Fiziki katılımın yerini elektronik katılımın almasıyla birlikte; teknik aksaklıkların pay sahipliği haklarını sınırlayıp sınırlamadığı, sanal toplantı çağrısının usulüne uygunluğu, sanal ortamda temsil ve oy kullanma imkânlarının güvenilirliği ve pay sahiplerinin katılım haklarının ihlali gibi hususlar genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü bakımından doktrinde ve yargı uygulamasında tartışmaya açık bir zemin oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu başlık altında bu hususlar ele alınarak Alman hukukunda sanal genel kurul toplantılarına özgü hükümsüzlük halleri ele alınacak; bu toplantılarda alınan kararların hangi şartlarda geçerliliğini koruyacağı ve hangi durumlarda butlan ve iptale konu olacağı doktrinel görüşler ve yasal düzenlemeler ışığında değerlendirilecektir.

1. Sanal Genel Kurul Kararlarının Butlanı (Nichtigkeit)

Şirketin yapacağı sanal genel kurul çağrısında, pay sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantıya elektronik ortamda nasıl katılım sağlanacağına dair bilgilere yer vermemesi, alınan kararların butlanına sebep olmaktadır⁵⁵. §121 AktG hükmüne VirtHVG ile 4b bendi eklenmiş, yapılan değişiklik ile şirketlerin toplantı çağrısında toplantıya elektronik ortamda nasıl bağlanılacağı (erişim sağlanacak internet sitesi adresi, kimlik doğrulama bilgileri ve bağlantı prosedürlerine dair açıklamalar) bilgisine açık ve anlaşılır bir şekilde yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, pay sahipleri veya temsilcilerin toplantıya fiziken katılmalarının mümkün olmadığı açıklamasına da çağrıda ayrıca yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. VirtHVG ile §121 AktG eklenen 4b bendi⁵⁶, yine aynı kanun ile butlan sebeplerinin sıralandığı § 241 Abs.1 AktG hükmünün 1. bendine eklenmiştir⁵⁷. Bu doğrultuda, şirket tarafından bir sanal genel kurul toplantısı yapıldığında çağrı metninde pay

⁵⁵ BT-Drs. 20/1738, S. 36, 37.

⁵⁶ Bundesgesetzblatt Jahrgang 2022, Teil I, (Nr. 27) 1167.

⁵⁷ Bundesgesetzblatt Jahrgang 2022, Teil I, (Nr. 27) 1169.

sahiplerinin veya temsilcilerinin nasıl katılacağı bilgisine yer verilmemesi veya pay sahipleri ve temsilcilerin fiziki katılım sağlayamayacağı yönünde açıklamada bulunulmaması, genel kurul kararlarının hükümsüz kılınmasına neden olmaktadır. Kanaatimizce, pay sahiplerinin sanal genel kurula erişim yöntemlerinin belirlenmesi, fiziki genel kurullarda toplantı yerinin belirtilmesi ile aynı öneme sahiptir. Pay sahiplerinin genel kurula katılma hakkı, şirket yönetimine katılmalarını ve haklarını etkin şekilde kullanabilmelerini sağlayan bir unsurdur. Bu hakkın teknik altyapı eksiklikleri veya yetersiz bilgilendirmeler sebebiyle fiilen kullanılamaz hale gelmesi, genel kurul kararlarının hukuki geçerliliğini doğrudan etkileyecektir.

Sanal genel kurul toplantılarında fiziken katılması gereken kişiler arasında noter de yer almaktadır. AktG 130 hükmüne göre noter, genel kurul toplantısının yapıldığı yerde bizzat bulunarak toplantının seyrine ilişkin gözlemler yapmalı ve toplantı tutanaklarının doğruluğu ve güvenilirliğini sağlamalıdır. Sanal olarak gerçekleştirilen ve noter onayı gerektiren genel kurul kararları, noter tarafından usulüne uygun şekilde belge altına alınmazsa bu kararlar da hükümsüzlük (butlan) yaptırımına tabi olmaktadır.

Şirket tarafından genel kurul toplantıları hibrit olarak gerçekleştiriliyor olması durumunda pay sahiplerine veya temsilcilerine genel kurula fiziksel veya elektronik katılım hususunda seçim hakkı tanınması gerekir. Bunun yerine pay sahipleri veya temsilcilerinin elektronik veya fiziki katılıma zorlanması genel kurul kararlarının butlanına yol açacaktır.

2. Sanal Genel Kurul Kararlarının İptali (Anfechtbarkeit)

Sanal genel kurul toplantısının düzenlenebilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması ve § 118a Abs. 1 S. 3 AktG’da yer alan ek şartlara uyulması gerekmektedir. Bu şartlar ile pay sahipliği haklarının korunması amaçlamaktadır. Ancak, bu şartlara uyulmaması halinde dahi toplantı, sanal genel kurul olarak varlığını sürdürmekte, ancak alınan kararlar, § 243 Abs. 1 AktG uyarınca kanunun ihlali sebebiyle iptal

davasına konu edilebilmektedir⁵⁸. Bununla birlikte, § 243 Abs. 3 S. 2 AktG hükmü ile teknik aksaklıklardan kaynaklanabilecek iptal riskleri sınırlandırılmıştır. Sadece şirketin ağır ihmaliinden veya kastından kaynaklanan teknik aksaklıkların iptal davasına konu edilebileceği kabul edilerek şirketler lehine önemli bir koruma mekanizması oluşturulmuştur.

Esas sözleşmede sanal genel kurul düzenlemesi veya bu konuda yönetim kuruluna yetki veren hükümlere ilişkin geçerlilik süresi, § 118a Abs. 3 AktG uyarınca beş yıl süre ile sınırlandırılmıştır. Eğer sözleşmede bu süre sınırı belirtilmeden bir sanal genel kurul düzenlenmişse, ilgili sözleşme hükmü, § 23 Abs. 5 AktG⁵⁹ uyarınca geçersiz sayılır ve bu sözleşme hükmüne dayanılarak yapılan sanal genel kurullar da iptal davasına konu edilebilir⁶⁰.

Fiziki genel kurullarda olduğu gibi, sanal genel kurullarda da pay sahiplerinin oy kullanma, bilgi alma, genel kurula katılma, görüş bildirme ve itiraz hakkı gibi temel hakların korunması esastır. Sanal genel kurula katılımın veya pay sahiplerinin temel haklarının kullanımının teknik sebepler dışında engellenmesi kanuna aykırılık oluşturması sebebiyle § 243 Abs. 1 AktG hükmü kapsamında iptal davasına konu olabilir. Diğer yandan genel kurulun icrası sırasında yaşanan teknik aksaklıklar sebebiyle pay sahipliği haklarının ihlali, şirketin ağır ihmal veya kasıtlı bir eylemi bulunmadıkça iptal sebebi oluşturmaz (§ 243 Abs. 3 N. 1 AktG). Bu bağlamda kanun koyucu teknik aksaklıklar sebebiyle yaşanan hak kayıplarının iptal sebebi sayılması için şirketin ağır ihmal veya kasıtlı hareket etmesini aramıştır. Bu iddianın pay sahibi tarafından somut delillerle de ispat edilmesi gerekir⁶¹. Kanun koyucu, şirketlerin aşırı iptal risklerinden duyduğu endişeyle sanal genel kurul

⁵⁸ BT-Drs. 20/1738, S. 23, 26; Paschos in Henssler (GHrsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 118a Rn. 42; Koch in Koch/Hüffer, AktG § 118a Rn. 17; Liebscher in Henssler/Strohn (Hrsg), AktG § 118a Rn 4.

⁵⁹ § 23 Abs. 5 AktG hükmü gereğince, “*Esas sözleşme, bu kanun hükümlerinden ancak açıkça izin verildiği takdirde farklı düzenlemeler içerebilir. Kanunda kesin bir düzenleme öngörülmemişse, esas sözleşmede tamamlayıcı hükümler konulabilir*”.

⁶⁰ Koch in Koch/Hüffer, AktG § 118a Rn. 48.

⁶¹ Gesetz zur Einführung virtueller Hauptversammlungen–Der Regierungsentwurf vom 27. April 2022 –was Unternehmen jetzt beachten sollten”. Bkz. <https://www.freshfields.de>, S. 8, 9. E.T.9.04.2025.

düzenlemekten kaçınmalarını engellemek için şirketlere iptal ayrıcalığı tanımıştır⁶². Ancak böyle bir ayrıcalık getirilmiş olsa da yönetim kurulunun görüntü ve ses aktarımını güncel teknoloji ile organize etme yükümlülüğü devam etmektedir⁶³. Şirketin teknik ve organizasyonel koşulları oluşturması ve koşulların sürdürebilmesi için profesyonel hizmet sağlayıcılarından yararlanması gerekir. Şirket, toplantıya katılım için organizasyonel ve teknik gereklilikleri çağrıda belirtmeli, engelsiz erişim sağlamalıdır. Teknik bir aksaklık yaşandığında toplantı derhal durdurulmalı ve sorun giderildikten sonra toplantıya devam edilmelidir⁶⁴. Kayıt tutan noter, teknik aksaklığı gidermeye yönelik bir önlem alınmadığında bu hususu resmi tutanağa kaydetmelidir⁶⁵. Ancak, teknik uygulamanın profesyonel bir hizmet sağlayıcıya devredilmesi durumunda, artık şirketin kasıt veya ağır ihmalden söz edilmeyecektir⁶⁶. Diğer bir ifadeyle, şirketin profesyonel bir hizmet sağlayıcı ile toplantıyı yürütmesi halinde teknik aksaklık yaşansa dahi şirkete herhangi bir kusur atfedilmemektedir. Ayrıca, pay sahibinin kendisinden kaynaklanan teknik hatalar veya internet bağlantısı sorunlarında risk pay sahibine aittir, bu durumda pay sahipliği haklarını kullanılmaması iptal sebebi oluşturmamaktadır.

Alman hukukunda pay sahibinin⁶⁷ iptal davası açabilmesi için genel kurula fiziken veya elektronik ortamda katılım sağlaması gerekir (§245 Abs. 1 Nr. 1 AktG). Bir sanal genel kurul söz konusu olduğunda, toplantıya elektronik olarak bağlanmış tüm pay sahipleri genel kurula katılım sağlamış kabul edilir (Abs. 2 §245 AktG)⁶⁸. Yazılı veya elektronik oy kullanımı (mektupla oy verme - Briefwahl, § 118 Abs. 2 S.

⁶² Paschos in Henssler (GHRsg)/Stilz/Veil (Hrsg), AktG § 118a Rn. 2.

⁶³ Kubis in Goette/Habersack/Kalss, AktG § 118a, Rn. 41.

⁶⁴ Walch/Häuslmeier, S. 97, 98.

⁶⁵ Walch/Häuslmeier, S. 111.

⁶⁶ BT-Drs. 20/1738, S. 37, 38.

⁶⁷ Sahip olunan payın oy hakkı taşınması zorunlu olmayıp oy hakkı bulunmayan imtiyazlı pay sahipleri ve § 136 Abs 1 AktG hükmü uyarınca oy hakkı askıya alınmış olan pay sahipleri de da iptal davası açma hakkına sahiptir. Ancak, pay sahipliğinin iptal davası açıldığı esnada da devam ediyor olması gerekir. Bkz. Andreas Austmann “§ 42 Beschlussmängel und Beschlusskontrolle” in Michael Hoffmann-Becking/Andreas Austmann (Hrsg), *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts*, Band. 4, München, C.H. Beck, 6. Auflage, 2024, § 42 Rn. 91, 93.

⁶⁸ BT-Drs. 20/1738, S. 25.

1, § 118a Abs. 1 S. 2 Nr. 2 AktG) ile sadece oylamalara katılan, ancak genel kurula fiilen katılmayan pay sahiplerinin iptal davası açma hakkı bulunmamaktadır⁶⁹. Pay sahibinin iptal davası açabilmesinin ikinci şartı, karara muhalefet ettiğini açıklamasıdır. Ancak Türk hukukundan farklı olarak hazır bulunan pay sahibinin açıkça olumsuz oy verme şartı aranmamıştır (TTK m 446)⁷⁰. Doktrinde, itiraz eden pay sahibinin açık ve net şekilde karara karşı çıktığını⁷¹ ve yargı yoluna başvuru hakkını saklı tuttuğunu ifade etmesi yeterli görülmüştür⁷². İtirazın gerekçelendirilmesi⁷³ aranmamıştır. Ancak, sanal genel kurul toplantısında pay sahibi veya temsilcisinin muhalefet şerhini tutanağa geçirmesine olanak tanınmamışsa (örneğin, teknik aksaklıklar sebebiyle itiraz etme imkânı bulamamışsa veya toplantı başkanı beklenmedik bir şekilde oturumu sonlandırdıysa), bu durumda pay sahibinin muhalefet şerhi aranmaz. Pay sahibinin sanal genel kurul sonrası yönetim kuruluna itiraz hakkının engellendiğini derhal iletmesi ve dava hakkını saklı tuttuğunu bildirmesi yeterlidir⁷⁴. Ayrıca, oy kullanma şeklinin itiraz hakkını ortadan kaldırmadığı, pay sahibinin lehe oy kullanması halinde⁷⁵

⁶⁹ Austmann in Hoffmann-Becking/Austmann (Hrsg), § 42, Rn. 96.

⁷⁰ İptal davası açmak için muhalefet şerhinin tek başına yeterli olmadığı, karara yönelik olumsuz oy kullanımı halinde muhalefet şerhinin dava şartını sağlayacağı yönünde karar için bkz. Sakarya BAM, 7. HD, 13.10.2023, E. 2022/1596 K. 2023/1639, www.lexpera.com, E.T. 12.04.2025.

⁷¹ Pay sahipliği portalında bir metin alanı veya itiraz butonu ile itiraz imkânı sağlanabilir veya bir e-posta adresi öngörülerek itirazın toplantı başkanına veya notere kayıtlı e-postalar ile doğrudan iletilmesi sağlanabilir.

⁷² Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 245 Rn. 3; Walch/Häuslmeier, S. 119.

⁷³ Stefan Vatter, “AktG § 245 Anfechtungsbefugnis” in Martin Henssler (GHrsg)/Eberhard Stolz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG, Handels- und Gesellschaftsrecht*, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022, AktG § 245 Rn. 27.

⁷⁴ Austmann in Hoffmann-Becking/Austmann (Hrsg), § 42, Rn. 97.

⁷⁵ Doktrinde pay sahibinin karara ilişkin önce lehte oy kullanması ve sonrasında kararı iptal davasına konu edinmesinin tek başına hakkın kötüye kullanımı anlamına gelmediği kabul edilmiştir. Ancak, Alman Federal Mahkemesi bu konuda bir sınır belirleyerek, çelişkili davranış sergileyen pay sahibinin iptal davası açma yetkisini kaybettiğini hükme bağlamıştır (BGH, 21.06.2010 - II ZR 24/09). Bkz. Schäfer in Goette, Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 245, Rn. 60; Vatter in Henssler (GHrsg)/Stolz/Veil (Hrsg),

dahi itiraz hakkı olduğu kabul edilmiştir. Çünkü, itirazın amacının çelişkili davranışı önlemek değil, şirketin hukuki güvenliğini ve istikrarını sağlamak olduğu kabul edilmiştir⁷⁶. Ayrıca, genel kurul kararına ilişkin olumsuz oy kullanılması, tek başına itiraz olarak değerlendirilmemiştir⁷⁷.

Genel kurul toplantısına katılamamış bir pay sahibi de belirli koşullar altında genel kurul kararlarının iptalini talep edebilir. Pay sahibinin haksız yere toplantıya katılımının engellenmesi, çağrının usulüne aykırı olması veya gündemin gereği gibi ilan edilmemesi halinde § 245 Abs. 2 AktG hükmü gereğince ilgili kararların iptali talep edilebilir⁷⁸. Bu koşulların oluşmasına rağmen pay sahibi toplantıya katılım sağlamışsa, bu durumda pay sahibinin iptal dava açabilmesi için karara ilişkin muhalefeti açıklamış olması gerekir. § 245 Abs. 2 AktG sayılan hususlar, sanal genel kurulda butlan sebebi olarak sayılan §121 AktG hükmüne eklenen 4b bendi kapsamında değerlendirilmemişse, bu usulî aykırılık, pay sahipleri tarafından iptal davasına konu edilebilir. Alman hukukunda genel kurul kararlarının iptali, usulî aykırılıklar ve karar içeriğindeki aykırılıklar olarak ayrı ayrı incelenmiştir⁷⁹. Doktrinde⁸⁰

AktG § 245 Rn. 27. Belirtmek gerekir ki pay sahibi, genel kurula ilişkin usulsüzlükleri biliyor (bilgi verme yükümlülüğünün ihlali, çağrı usulüne ilişkin hataları veya toplantının yönetimine dair hataları) ve buna rağmen lehte oy verip sonrasında muhalefet şerhi düzenlenmiş ise artık çelişkili davranış yasağı sebebiyle iptal davası açamayacağı kabul etmek gerekir. Bkz. Vatter in Henssler (GHrsg), Stolz/Veil (Hrsg), AktG § 245 Rn. 27.

⁷⁶ Austmann in Hoffmann-Becking/Austmann (Hrsg), § 42, Rn. 97.

⁷⁷ Schäfer in Goette/Habersack/Kalss (Hrsg), AktG § 245, Rn. 36.

⁷⁸ Akdağ Güney, s. 14.

⁷⁹ Alman hukuku usulî eksikliğe dayalı iptal davaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Necla Akdağ Güney, “Genel Kurul Kararlarının İptali Davasında Etki Kuralı”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, Ankara 2021, ss. 13-18.

⁸⁰ Lutz Englisch “AktG § 243 Anfechtungsgründe”, in Wolfgang Hölters/Markus Weber (Hrsg.), *Aktiengesetz*, München, C.H. Beck, 4. Auflage, 2022, AktG § 243 Rn. 17, beck-online; Schäfer in Goette/Habersack/ Kalss (Hrsg.), AktG § 243 Rn. 27; Koch in Koch/Hüffer, AktG § 243, Rn. 13.

ve yerleşik yargı içtihatlarında⁸¹ usulî eksikliğin iptale yol açıp açmadığı illiyet bağından bağımsız olarak pay sahibinin temel haklarını ihlal edip etmemesine göre belirlenmiştir. Diğer bir anlatımla, usulî normun amacı dikkate alınarak, ilgili ihlalin pay sahibinin oy verme davranışı üzerinde etkili olup olmadığı ve ihlal edilen usul kuralının pay sahipliği hakları üzerindeki etkisi temel ölçüt alınarak belirlenmiştir. Eğer ihlal edilen normun koruma amacı başka şekilde sağlanmış veya pay sahipliği hakları korunmuş ise usulî eksiklik iptal sebebi oluşturmamaktadır⁸².

D. Ara Değerlendirme

Alman hukukunda sanal genel kurullara ilişkin düzenlemeler, özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında yapılan yasal değişikliklerle kalıcı hale getirilmiş ve § 118a AktG hükmü çerçevesinde detaylı kurallar oluşturulmuştur. Yapılan yasal reformlarla, pay sahipliği hakları korunmuş ve bilgi akışında iyileştirmeler sağlanarak demokratik bir karar süreci oluşturulmuştur. Sanal genel kurula ilişkin oluşturulan yasal çerçeve (§ 118a AktG), pay sahipliği haklarının daha etkin ve verimli şekilde kullanılmasını sağlamış ve sanal genel kurulları, fiziki genel kurullarla eşit düzeyde getirmiştir.

Pay sahipliği hakları toplantı öncesine çekilmiştir. Pay sahiplerinin toplantı esnasında daha sağlıklı kararlar verebilmesi için pay sahiplerinin önceden bilgilendirilmesi zorunlu tutularak toplantıya hazırlıklı ve ‘oluşmuş fikirle’ katılması amaçlanmıştır (§ 131 Abs. 1a AktG). Bu şekilde genel kurular fikrin olduğu değil, oluşmuş fikirlerin kullandığı yer haline gelmiştir. Bu şekilde daha sağlıklı ve rasyonel kararların alınması sağlanmış ve spekülasyon kararların oluşması engellenmiştir. Şirket yönetimi açısından da daha etkin ve verimli bir yapı oluşturulmuştur. Sanal genel kurullarla toplantı süreçleri hızlandırılmış, lojistik ve organizasyonel maliyetler düşürülmüştür. Uluslararası yatırımcılar genel kurullara daha kolay katılım sağlamış, bu şekilde şirketler küresel ölçekte daha kapsayıcı hale gelmiştir. Bununla birlikte toplantılar kayıt altına alındığından şeffaflık ve hesap verilebilirlik artmıştır. Teknik aksaklıklar, kasıt ve ağır ihmalin varlığı

⁸¹ BGH, 18.10.2004 - II ZR 250/02, NJW 2005, 828, beck-online; GH 12. 11. 2001 - II ZR 225/99, NJW 2002, 1128, beck-online; BGH, 23.2.2021 - II ZR 65/19, NZG 2021, 782, beck-online.

⁸² Koch in Koch/Hüffer, AktG § 243, Rn. 13.

halinde iptal sebebi sayılmış, bu şekilde teknik aksaklıkların kötüye kullanması engellenmiştir. Bu şekilde Alman hukukunda sanal genel kurul kalıcı bir alternatif haline gelmiş; yıllık olağan genel kurul da dahil olmak üzere, gündem kısıtlaması olmaksızın tüm konuların fiziki, karma (hibrit) veya tamamen sanal toplantılarda karara bağlanabileceği hükme bağlanmıştır.

Sanal genel kurul uygulamalarının yaygınlaşması, beraberinde bazı hukuki sorunları getirmiştir. Özellikle karar alma mekanizmalarının çevrimiçi ortamlara taşınması, iptal (Anfechtung) ve butlan (Nichtigkeit) sebeplerinin uygulanmasında mevcut düzenlemelerin yeniden yorumlanmasını zorunlu kılmıştır. Alman hukukunda sanal genel kurullara ilişkin hükümsüzlük halleri, esas olarak § 241 AktG ve § 243 AktG maddeleri kapsamında hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, teknik aksaklıklar veya sanal katılımın engellenmesi gibi sorunların varlığı, belirli şartlar altında kararların sıhhatini etkileyebilmektedir. Alman hukukunda sanal genel kurullara ilişkin yasal düzenlemeler, dijitalleşme sürecinin gerekliliklerini karşılarken aynı zamanda pay sahipliği haklarının korunmasını amaçlamaktadır. Mevcut yasal düzenleme, sanal ortamda pay sahipliği haklarının korunması açısından önemli güvenceler sağlamış olsa da sistemin sağlıklı ve öngörülebilir şekilde işlemlerini temin etmek adına bazı temel hususların daha açık ve kesin hükümlerle düzenlenmesi gerekir. Özellikle teknik aksaklıklar nedeniyle sanal genel kurul toplantılarının kesintiye uğraması halinde, kesinti öncesi alınan kararların hukuki geçerliliğine ilişkin açık bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür bir hukuki belirsizlik, toplantının belirli aşamada sonlandırılarak suistimale açık bir alan yaratmaktadır. Bu tür riskleri bertaraf edebilmek adına, toplantının teknik sebeplerle kesintiye uğraması halinde, kesinti öncesi usulüne uygun olarak alınan kararların hukuki geçerliliğini koruyacağı ve toplantının makul bir süre içerisinde tekrar başlatılması gerektiği yönünde, açık ve emredici bir yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır.

Diğer önemli bir husus, dijital okuryazarlık seviyesi düşük olan pay sahiplerinin etkin katılımını sağlayan koruyucu hükümlerin Alman hukuk sisteminde mevcut olmayışıdır. Elektronik iletişim araçlarına erişim sağlanamaması veya dijital okuryazarlık seviyesinin düşüklüğü, sanal genel kurulda oy haklarının etkin kullanımını engelleyebilmekte veya genel kurula katılım haklarının ihlal edilmesine neden olabilmektedir. İsviçre hukukunda, sanal ortamda gerçekleştirilen genel kurullarda bağımsız bir oy temsilcisinin atanması zorunlu tutulmuştur

(İsviçre Borçlar Kanunu - Art. 701d, Abs. 1 OR). Bu temsilci aracılığıyla, dijital araçlara erişim olanağı bulunmayan/dijital okuryazarlığı bulunmayan pay sahiplerinin elektronik ortamda katılım hakları korunmakta ve demokratik temsil olanakları teminat altına alınmaktadır. Ancak Alman hukukunda bu yönde bir normatif düzenlemeye yer verilmemiştir. Söz konusu eksiklik, temsilde eşitsizlik yaratmakta ve genel kurulun meşruiyetini zayıflatmaktadır. Bu nedenle, genel kurul toplantılarını elektronik ortamda gerçekleştiren anonim şirketler bakımından bağımsız temsilcinin yasal düzenlemeye bağlanması önem arz etmektedir.

IV. TÜRK HUKUKUNDA HİBRİT VE SANAL GENEL KURUL

Türk hukukunda genel kurulların elektronik ortamda yapılmasına yönelik ilk yasal adımlar 2011 yılında atılmış, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte, anonim şirketlerde esas sözleşmede açıkça düzenlenmiş olması şartıyla⁸³ elektronik ortamda

⁸³ Pay sahiplerinin fiziki olarak yapılan bir genel kurul toplantısına çevrim içi olarak katılım sağlamaları, TTK m. 1527/2 uyarınca şirket esas sözleşmesinde bu yönde açık bir düzenleme yapılmış olmasına bağlanmıştır. Ancak, doktrinde BULUT tarafından pay senetleri borsaya kote edilmiş şirketler bakımından böyle bir hükmün esas sözleşmeye konulmasının zorunlu olmadığı ifade edilmiştir. Çünkü, bu şirketler bakımından elektronik genel kurul sistemine geçiş zorunlu tutulmuş, kanun ve ikincil düzenlemeler ile elektronik genel kurula ilişkin kurallar ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. Bu sebeple esas sözleşmede yeniden hüküm tesis edilmesinin sadece biçimsel bir işlem olarak kalacağını belirtilmiştir. Bkz. BULUT, s. 125. Kanaatimizce, elektronik genel kurul sisteminin zorunlu tutulması ile bu düzenlemenin esas sözleşmede yer alması, aynı amaca yönelik gibi görünse de hukuki nitelikleri ve işlevleri farklıdır. Elektronik ortamda genel kurul imkânının tanınmış olması, esas sözleşmedeki düzenlemenin hukuki işlevini ortadan kaldırmamaktadır. İlgili hükmün esas sözleşmede öngörülmesi, sadece biçimsel bir işlem olmayıp, şeffaflık ve öngörülebilirlik ilkelerinin gereğidir ve normlar hiyerarşisine uygun olarak kanuni dayanağını korumaktadır.

genel kurul yapılmasının önü açılmıştır. TTK'nın 1527. maddesi, sermaye şirketlerinin genel kurul ile yönetim kurulu toplantılarını elektronik ortamda gerçekleştirilmesine imkân tanıyan düzenlemeler içermektedir. Mezkûr hükmün temel amacı, pay sahiplerinin coğrafi engellerden bağımsız olarak genel kurula uzaktan katılımını sağlayarak kurumsal yönetime katılım düzeyini artırmak ve şirket faaliyetlerinin daha etkin yürütülmesine katkı sağlamaktır. Nitekim, kanun gerekçesinde elektronik genel kurul sisteminin geliştirilmesinin temel amacının, halka açık anonim şirketlerde pay sahiplerinin genel kurula katılımını teşvik ederek, 'güç boşluğunu' gidermek olduğu vurgulanmıştır⁸⁴.

TTK m. 1527/2 hükmü, elektronik ortamda genel kurula katılma, öneride bulunma ve oy vermenin; fiziki genel kurula katılma, öneride bulunma ve oy vermenin tüm hukuki sonuçlarını doğuracağını açıkça düzenlemiştir. Böylece kanun koyucu, elektronik ortamda katılımı fiziki katılımı eşdeğer görerek, elektronik genel kurulda alınan kararların geçerliliğini yasal güvence altına almıştır. TTK m.1527 uyarınca elektronik genel kurul yapılabilmesi için gerekli usul ve esaslar, 1 Ekim 2012'de yürürlüğe giren Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik (EGKY)⁸⁵ ile detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Yine aynı tarihte yürürlüğe giren Ticaret

⁸⁴ Bu yönde değerlendirmeler için bkz. Mustafa İsmail Kaya, Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması, *AÜHFD*, Cilt. 52, Sayı.4, 2003, s. 212; Zekeriya Arı, 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Elektronik Ortama İlişkin Hükmü (Tasarı M.1527) ve Sanal Genel Kurul' *EÜHFD*, Cilt. 13, Sayı. (3-4), 2009, s. 179; Azarkan, s. 32; Mehmet Emin Bilge, "Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternetin Kullanımı" *AÜEHFD*, Cilt. 7, Sayı. (1-2), 2003, s. 341-342; Tayfun Ercan, "Elektronik Ortamda Yönetim ve Genel Kurul", *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt. 7, Sayı. 69, 2012, s. 37; Ümit Yayla, *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca Anonim Ortaklık Genel Kurulları Elektronik Genel Kurullar*, İstanbul, On İki Levha, 1.Basım, 2013, s. 19; Işık Özer, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirket Genel Kuruluna Elektronik Ortamda Katılım", *BATİDER*, Cilt. 25, Sayı. 4, 2009, s. 628; Ünal Tekinalp, "Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan "Güç Boşluğu" Sorununa İlişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştiri", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Hüseyin Nail KUBALI'ya Armağan, Cilt VIII, No:11, 1975, s. 467-489.

⁸⁵ RG. 28.08.2012 Sayı: 28395.

Şirketlerinde Anonim Şirket Genel Kurulları Dışında Elektronik Ortamda Yapılacak Kurullar Hakkında Tebliğ⁸⁶ ile elektronik genel kurul sisteminin teknik altyapısı, güvenlik kriterleri ve esas sözleşmeye eklenmesi gereken örnek hükümlere dair düzenlemelere yer verilmiştir.

A. Türk Hukukunda Sanal Genel Kurul Mümkün Müdür?

TTK m. 1527’de yer alan elektronik genel kurula ilişkin düzenlemenin, sadece fiziki katılımın eşlik ettiği hibrit genel kurul modelini mi esas aldığı, yoksa sanal genel kurullara da hukuki bir dayanak oluşturduğu hususu, doktrinde tartışmalı bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır;

ÖZEN, kanunda yer alan ‘elektronik ortam’ ifadesinin sanal genel kurulu kapsamadığını ifade etmiştir. Yazara göre, TTK m. 407 hükmü gereğince pay sahiplerinin şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanması yönündeki gereklilik ve genel kurulda murahhas üyelerin, en az bir yönetim kurulu üyesinin, denetçinin ve gerektiğinde Bakanlık temsilcisinin bulunma zorunluluğu fiziki genel kurulu zorunlu kılmaktadır. Ayrıca yazar, sanal genel kurulun tüm pay sahiplerine eşit katılım imkânı vermediğinden eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil ettiği görüşündedir⁸⁷.

ARI’ya göre, Türk Ticaret Kanunu’nun gerekçesinde yer alan sınırlı açıklama dışında genel kurulun tamamen elektronik ortamda yapılacağına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanun metninde yer alan ‘elektronik ortam’ ifadesi herhangi bir sınırlandırma içermediğinden TTK m. 1527 hükmünün sanal genel kurula izin verdiği kabul edilmelidir. Aksi bir değerlendirmenin kabulü halinde, teknolojik gelişmeler karşısında ortaya çıkan ihtiyaçlar sebebiyle yasal düzenlemeye gidilmesi kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca yazar, sanal genel kurulun hemen hayata geçirilmeyeceğini, teknolojik gelişmeler sonucunda bir sanal genel kurul ihtiyacının doğması halinde doğrudan bir kanun değişikliğine gerek olmaksızın ikincil düzenlemelerle bu ihtiyacın giderilebileceğini savunmaktadır⁸⁸. Aynı şekilde KESER BERBER, TTK m. 1527

⁸⁶ RG. 29.08.2012 Sayı: 28396.

⁸⁷ Özer, s. 635. Aynı yönde görüş için bkz. Kaya, s. 214, 218.

⁸⁸ Arı, s. 196.

hükmünün tamamen elektronik ortamda genel kurul yapmaya imkân sağladığı görüşündedir⁸⁹.

BULUT'a göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 409. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, esas sözleşmede aksi yönde bir düzenleme bulunmadığı takdirde genel kurulun şirket merkezinin bulunduğu yerde toplanması zorunluluğu⁹⁰ ile yine aynı Kanun'un 407. maddesinde yer alan yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin ve Bakanlık temsilcisinin toplantıya katılımını zorunlu tutan hükümler, TTK sisteminde bir fiziki genel kurulun varlığını zorunlu tutmaktadır⁹¹.

AY KAPLAN'a göre⁹², TTK m. 1527 ve ikincil düzenlemeler uyarınca, Türk hukukunda sanal bir genel kurul toplantısının düzenlenmesi mümkün değildir. Mevcut düzenleme, sadece elektronik katılımın fiziki toplantıya ek bir hak olarak kullanılmasına izin vermektedir. Elektronik genel kurula ilişkin ilgili Yönetmelik incelendiğinde elektronik ortamda katılımın fiziki katılıma alternatif değil, ek bir katılım olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu sebeple, yazar pay sahiplerinin fiziki katılımının yasaklandığı bir sanal bir genel kurulun yapılabilmesini, ancak kanun ve ikincil düzenlemelerde açık bir hükmün öngörülmesine bağlı olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda TTK m. 409 hükmünde yer alan 'toplantı yeri' ve m. 407 hükmünde 'hazır bulunma' ifadelerinin, sanal genel kurul oluşturulmasına engel teşkil etmediğini, zira sanal genel kurul için önemli olan hususun, tüm pay sahiplerinin yalnızca elektronik ortamda katılım sağlayabilmesi olduğunu ifade etmiştir.

AKTEPE'ye göre, mevcut düzenlemeler sanal genel kurul toplantısı düzenlenmesine imkân vermemektedir. Zira TTK m. 1527 ve ilgili Yönetmelik lafzı, sadece hibrit katılım modelini öngörmekte ve fiziki toplantının varlığını da zorunlu tutmaktadır. Yazara göre

⁸⁹ Leyla Keser Berber, "Dijital Şirkete Geçmek İçin Sekiz Yasal Gerekçe", *REGESTA*, Sayı.1, 2011, s. 63.

⁹⁰ Kanunda, birden fazla yerde genel kurul toplantısı yapılmasını açıkça düzenleyen veya engelleyen bir hüküm bulunmamakla birlikte, TTK'nın da ETTK'da olduğu şekilde genel kurul toplantısının belirli bir yerde yapılmasını öngördüğünü söylemek mümkündür.

⁹¹ Bulut, s. 76.

⁹² Ülkü Ay Kaplan, "Alman Hukukuna Göre Anonim Şirketlerde Sanal Genel Kurul ve Sanal Genel Kurulun Türk Hukukunda Uygulanabilirliği", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 39. Sayı. 2, 2023, s. 442-444.

Yönetmeliğin 9. maddesinde yer alan ‘Genel kurul fiziki ve elektronik ortamda aynı anda açılır’ ifadesi de bu hususu destekler niteliktedir⁹³.

İLBASMIŞ HIZLISOY, genel kurulun tamamen elektronik ortamda yapılamayacağı görüşündedir. İlk gerekçe olarak, TTK m. 1527/1 hükmünde yönetim kurulunun tamamen sanal ortamda toplanılabileceğine dair açık düzenlemeye yer alırken, TTK m. 1527/5 hükmünde bu hususa ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmediğini belirtmiştir. İkinci olarak, EGKY m. 9/1, c.1 hükmünde ‘Genel kurul toplantısı fiziki ve elektronik ortamda aynı anda açılır.’ yönündeki düzenlemenin de bu görüşü desteklediğini ifade etmiştir. Bununla birlikte, esas sözleşmede genel kurul toplantılarının tamamen sanal ortamda yapılabileceğine dair bir hükmün, TTK m. 340 hükmüne aykırılık teşkil edeceğinden esas sözleşme ile öngörülemediğini de belirtmiştir. Son olarak, sanal genel kurula katılımın zorunlu tutulmasının, dijital erişim imkânı sınırlı pay sahipleri bakımından hak ihlali oluşturabileceğini ve bu hususun eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edebileceğini savunmuştur⁹⁴.

PULAŞLI’ya göre, TTK m. 407 ve TTK m. 1527 ile Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik’in (BTY)⁹⁵ 9, 14, 17, 32 hükümleri uyarınca; bir elektronik genel kurul toplantısı yapılabilmesi için murahhas üyeler, denetçi, en az bir yönetim kurulu üyesi, Bakanlık temsilcisi, toplantı başkanı, tutanak yazmanı ve oy toplama memurunun fiziki bir ortamda katılım sağlaması gerekir⁹⁶.

Kanaatimizce, TTK m. 409/3 hükmü uyarınca genel kurulun ‘aksine esas sözleşmede bir hüküm bulunmadığı takdirde’ şirket merkezinin bulunduğu yerde toplanacağına yönündeki düzenleme, TTK m. 407 hükmüyle yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin ve Bakanlık temsilcisinin genel kurul toplantısına katılacağını öngören düzenleme ve EGKY’nin 9. maddesinde genel kurulun fiziki ve elektronik ortamda aynı

⁹³ Gökhan Aktepe, “Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul Toplantısı”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt. 28, Sayı. 4, 2024, s.176.

⁹⁴ İlbasmış Hızlısoy, s. 44-46.

⁹⁵ RG. 28.11.2012 Sayı:28481.

⁹⁶ Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, 2022, s. 905, 906.

anda açılacağı yönündeki düzenleme, anonim şirketlerde sanal genel kurul yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Şöyle ki, şirket esas sözleşmesinde elektronik ortamda genel kurul yapılmasına ilişkin bir hükmün öngörülmesi, TTK m. 409 kapsamında aksine öngörülmuş bir hükümdür. Bu durumda elektronik ortam da bir genel kurul toplantı yeri olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, elektronik ortamda yapılan toplantıların da bir şekilde şirket merkezi ile bağlantılı olması, örneğin toplantının şirket merkezinden yönetilmesi veya sistem altyapısının şirket merkezinde bulunması, TTK m. 409'daki şirket merkezi prensibine uyum sağlayabilir. Son olarak, bu hükümde yer alan 'toplantı yeri' ifadesi klasik anlamda fiziksel bir mekânı ifade eder gibi görünse de 'toplantı yeri' ifadesi sanal ortamı da kapsayacak şekilde geniş yorumlanabilir⁹⁷. Tüm bu açıklamalar doğrultusunda TTK m. 409/3 hükmünün sanal genel kurul düzenlemesine engel teşkil etmediğini ileri sürmek mümkün olacaktır.

Diğer bir düzenleme olan TTK 407/2 hükmünün de sanal genel kurul oluşturmaya engel teşkil etmediği kanaatindeyiz. Bu hükümde belirtilen kişilerin genel kurul toplantısında hazır bulunması şart koşulmuştur. 'Hazır bulunma' ifadesi, amaca uygun yorumlandığında, görüş bildirme, bilgi verme, pay sahipleriyle etkileşim kurma olanaklarının sağlanmasını ve fiilen katılmayı ifade etmektedir. Elektronik genel kurul sistemi, sesli ve görüntülü iletişim imkânlarıyla bu amaçlara kolaylıkla hizmet edebilmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin mutlaka fiziki ortamda hazır bulunması zorunlu değildir, elektronik ortamda da hazır bulunarak TTK m. 407/2 hükmünde öngörülen amaçları sağlayabilirler.

Son olarak, Yönetmeliğin 9. maddesinde genel kurul toplantısının '*fiziki ve elektronik ortamda aynı anda açılır*' ifadesi, bir fiziki bir toplantı yerinin zorunluluğuna işaret etmemektedir. Kanaatimizce mezkûr düzenleme, genel kurul toplantılarının eş zamanlı olarak hem fiziksel bir mekânda hem de elektronik ortamda yürütülmesini (hibrit model) teşvik etmektedir. Diğer bir ifadeyle 'aynı anda açılma' ifadesi, elektronik genel kurul toplantısının fiziki genel kurul toplantısıyla entegre bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu sebeple, yukarıda açıklanan hükümlerin tamamen elektronik ortamda bir genel kurul yapılmasına engel teşkil etmediği kanaatindeyiz. Tüm bu açıklamalar

⁹⁷ Ay Kaplan, s. 443.

dışında Alman hukukunda da benimsendiği üzere, bazı organ ve kişilerin fiziki katılımı; doğrudan etkileşim, anlaşmazlıkların etkili çözümü, belgelerin doğrudan sunumu gibi gerekçelerle, zorunlu tutulması da mümkündür⁹⁸. Ancak belirtmek gerekir ki bu sebeple oluşturulan bir fiziki toplantı Türk hukukunda sanal genel kurul oluşturulmasına engel teşkil etmemelidir. Zira yukarıda da belirtildiği üzere, sanal genel kurul, Türk doktrinde aksi görüşlerin⁹⁹ varlığına rağmen *pay sahiplerinin veya temsilcilerinin* toplantının gerçekleştirildiği yerde fiziksel olarak bulunmadığı, tamamen elektronik ortamda katılım sağladıkları toplantı modelidir. Dolayısıyla TTK m. 407 hükmünde yer alan yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin ve Bakanlık temsilcinin fiziken katıldığı bir toplantı türü, sanal genel kurul oluşturulmasına engel değildir. Türk hukukunda sanal genel kurul oluşturulmasına engel olan husus, tüm pay sahiplerini tamamen elektronik katılıma zorlayan bir hükmün mevzuatımızda yer almamış olmasıdır. Türk hukukunda TTK m. 1527 hükmüyle şirketlerin esas sözleşmede elektronik genel kurula ilişkin hüküm öngörmeleri ve pay sahiplerinin talep etmesi halinde elektronik ortamda genel kurula katılabileceği düzenlenmiştir (hibrit genel kurul). Ancak pay sahiplerinin elektronik ortamda katılımını zorlayan bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu açıklamaların dışında, Türk hukukunda şirketlerin esas sözleşmelerinde sanal genel kurul oluşturulmasına imkân tanıyan bir hüküm öngörmeleri, TTK m. 340 hükmü karşısında mümkün değildir¹⁰⁰. Zira bu hüküm gereğince şirket esas sözleşmesi, anonim şirketlere ilişkin hükümlerden ancak Kanunun açıkça izin verdiği durumlarda sapabilir. Mevcut düzenlemelerde de genel kurulun tamamen elektronik ortamda yapılabileceği yönünde açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple, esas sözleşmeye bu yönde bir hüküm konulması, TTK m. 340 hükmüne aykırılık teşkil edecek ve alınan genel kurul kararlarının geçersizliğine sebep olabilecektir.

Kanaatimizce, Türk hukukunda tamamen elektronik ortamda bir genel kurul gerçekleştirilebilmesi için TTK m. 1527 hükmünde açık bir düzenlemeye gidilmesi gereklidir. Alman hukukundaki düzenlemeler dikkate alınarak, şirket esas sözleşmesine konulacak açık bir hükümle sanal genel kurul imkânı tanınabilir. TTK m. 1527 hükmüne aşağıda

⁹⁸ Hoffman, AktG § 118 Rn. 26-38.

⁹⁹ İlbasmış Hızlısoy, s. 49; Bahtiyar, s 137.

¹⁰⁰ Aynı yönde Aktepe, s. 176, 177.

ifade edilen yeni fıkraların eklenmesi sanal genel kurula ilişkin açık hukuki dayanak oluşturabilecektir;

“(1)Anonim şirketler, esas sözleşmelerinde açıkça öngörülme kaydıyla, genel kurul toplantılarını pay sahiplerinin fiziki katılımı aranmaksızın tamamen elektronik ortamda gerçekleştirebilir.

(2)Elektronik ortamda gerçekleştirilecek genel kurul toplantılarında aşağıda belirtilen şartların sağlanması zorunludur:

a) Toplantının tamamı eşzamanlı olarak görüntü ve ses aktarımı yoluyla tüm pay sahiplerine iletilmelidir.

b) Pay sahiplerine, elektronik ortamda oy kullanma, öneride bulunma, görüş açıklama, soru sorma ve bilgi edinme hakları tanınmalıdır.

c) Pay sahiplerine genel kurul kararlarına karşı elektronik iletişim araçlarıyla itiraz hakkı sağlanmalıdır.

Bununla birlikte, sanal genel kurul yapılmasına imkân tanıyan esas sözleşme hükmünün geçerliliği belirli bir süreyle sınırlandırılmalıdır. Bu şekilde, sanal genel kurul uygulaması, düzenli olarak gözden geçirilmiş olacak ve farklı kurumsal tercihlere alan tanıyacaktır. Tüm bu reformlar, sanal genel kurul uygulamasına geçmek isteyen şirketlere yasal bir zemin hazırlayacak, aynı zamanda hibrit sistemin devamlılığına imkân sağlayacaktır.

B. Yasal Çerçeve ve Temel İlkeler

TTK m. 1527 hükmü, anonim şirketlerde pay sahiplerinin genel kurullara elektronik ortamda katılım, öneride bulunma, görüş açıklama ve bu yolla oy kullanılma imkânı tanıyan temel bir düzenlemedir. Her ne kadar TTK m.1527 hükmünde pay sahiplerinin soru sorma hakkı açıkça düzenlenmemişse de ‘görüş açıklama’ ifadesi kapsamında, pay sahiplerinin yönetim kuruluna soru yöneltme ve gündem maddelerine ilişkin müzakerelere katılma imkânına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim uygulamada Merkezi Kayıt Kuruluşu’nun (MKK) Elektronik Genel Kurul Sistemi (EGKS)¹⁰¹ üzerinden elektronik katılım

¹⁰¹ TTK m. 1527 hükmü ve İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Projesi kapsamında hazırlanan 49 No’lu Eylem Planı kapsamında, MKK tarafından

sağlayan pay sahipleri, toplantı sırasında yazılı olarak soru yöneltebilmekte ve bu sorular fiziken hazır bulunan toplantı başkanı tarafından aynı oturum içinde cevaplanabilmektedir.

Borsaya kote edilmiş ve MKK tarafından kayden izlenen anonim şirketler, elektronik genel kurullarını MKK tarafından sağlanan EGKS üzerinden gerçekleştirmek zorundadır (SPK m. 30/5, EGKY m. 5/3). Buna karşılık, halka kapalı anonim şirketler bakımından böyle bir zorunluluk öngörülmemiş; bu şirketler elektronik katılımı esas sözleşmelerinde öngörmeleri durumunda, kendi belirledikleri özel hizmet sağlayıcıları aracılığıyla elektronik genel kurul düzenleyebilir (TTK m. 1527/5, EGKY m. 4/1/c). Diğer bir anlatımla, söz konusu şirketler MKK tarafından sunulan altyapıyı tercih edebilecekleri gibi, diğer hizmet sağlayıcılarından da yararlanabilirler. Ancak bu durumda seçilen sistemin, ilgili kanun, yönetmelik ve tebliğ hükümlerine eksiksiz uyum sağlaması gerekir (EGKY m. 13/1/d).

EGKS aracılığıyla katılan pay sahipleri veya temsilcileri fiziken katılanlarla eş zamanlı olarak toplantıyı takip edebilmekte, gündem maddelerine ilişkin yazılı görüş sunabilmekte ve oy kullanabilmektedir (EGKY m. 10). EGKS üzerinden her bir gündem maddesi için en fazla iki görüş bildirilmekte ve bu görüşlerin her biri en fazla 600 karakterle sınırlandırılmaktadır (EGKT m. 6). Sisteme yetkisiz kişilerin girmemesi için de gerekli tedbirler alınmış ve elektronik imza ile kimlik doğrulayan katılımcılar sisteme girerek, güvenli bağlantılar üzerinden yayın akışını erişim sağlayabilmektedir¹⁰².

Yukarıda belirtildiği üzere elektronik ortamda görüş bildirme hakkı, uygulamada yalnızca EGKS üzerinden yazılı mesaj yoluyla kullanılmaktadır. Bu durum, interaktif katılımı azaltmakta; şirket içi demokratik işleyişin gelişmesini etkilemektedir. Alman hukukunda, §

geliştirilen ve kapsamı itibarıyla dünyada bir ilk olma özelliği taşıyan EGKS, 1 Ekim 2012 tarihinde uygulamaya açılmıştır. Sadece borsaya kote anonim şirketler için değil, tüm anonim şirketleri bakımından uygulanabilir nitelikte olan EGKS, şirketler, pay sahipleri, temsilciler, diğer paydaşlar ve aracı kuruluşlar bakımından genel kurul süreçlerinin tamamının güvenli elektronik imza ile yürütülmesine olanak tanıyan bir bilişim sistemidir. Bkz. Abdulkadir Tuna, Yönetişim Teknolojisi Örneği Olarak Elektronik Genel Kurul Sistemi, 2023, s. 40, <https://tesam.org.tr/wp-content/uploads/2023/02/Abdulkadir-Tuna.pdf>, E.T. 01.01.2025

¹⁰² Yayla, s. 53 dn. 73.

118a AktG uyarınca pay sahiplerine genel kurul toplantılarında sesli ve görüntülü olarak söz hakkı tanınmıştır. Türk hukukunda da EGKS altyapısının bu yönde geliştirilmesi, pay sahipliği haklarının etkin kullanımı bakımından önem taşımaktadır. Bu sayede sadece teknik bir katılım değil, pay sahiplerinin karar süreçlerine etki edebileceği bir katılım söz konusu olacaktır. Ayrıca, şirketin internet sitesi veya EGKS üzerinden yapılacak düzenlemeler ile toplantı öncesi pay sahiplerine gündem maddelerine ilişkin soru sorma ve görüş bildirme imkânı sağlanabilir. Bu kapsamda yapılacak yasal düzenlemelerle şirket yönetimine toplantı öncesinde iletilen sorulara yazılı olarak cevap verme ve bu cevapları dijital sistemde yayımlama yükümlülüğü getirilebilir¹⁰³. Böyle bir düzenleme, özellikle geniş ortaklık yapısına sahip şirketlerde aynı içerikli soruların tekrarlarını önleyerek, genel kurul sürecinin daha etkin ve verimli yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Türk hukukunda elektronik genel kurul uygulamalarının etkin işleyişi açısından Alman hukukunda olduğu gibi bazı asgari unsurların açık şekilde mevzuata yansıtılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede, ilk aşamada çift yönlü görsel-sesli katılım imkânı tanınmalı; bu şekilde pay sahiplerinin doğrudan söz alarak görüş beyan edebilecekleri bir katılım modeli oluşturulmalıdır. Ayrıca, elektronik ortamda itiraz hakkına ilişkin usul ve esaslar belirlenmeli ve EGKS üzerinden yapılan itirazların toplantı tutanağına geçirilmesi güvence altına alınmalıdır. Tüm bu hususların ikincil düzenlemelerle bile hüküm altına alınması normatif düzen kurallarına uygunluk teşkil edecektir. Zira TTK m. 1527 hükmü, pay sahiplerinin elektronik ortamda genel kurula katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy kullanma haklarını açıkça düzenlemektedir. Bu hakların elektronik ortamda etkin bir şekilde uygulanabilmesi için teknik ve usulî çerçevenin ikincil düzenlemelerle belirlenmesi mümkündür ve aynı zamanda da hukuki bir gereklilik arz etmektedir.

Türk ve Alman hukuk sistemlerinde, genel kurul kararlarının iptali davası açılabilmesi için pay sahiplerinin ilgili karara ilişkin muhalefetini toplantı tutanağına geçirmiş olması gerekir (TTK m. 446, § 241 Abs. 1 AktG). Söz konusu muhalefet kaydı, karara karşı iptal davası açma hakkının saklı tutulduğunu gösterir niteliktedir. Alınan kararların hukuki geçerliliği bu şerhten etkilenmez. Ayrıca muhalefet şerhinin

¹⁰³ Aynı yönde görüş için bkz. Aktepe, s. 173.

gerekçeli olması gerekmez, gerekçe belirtilse dahi sonradan farklı bir hukuki gerekçeye dayanarak de iptal davası açılması mümkündür¹⁰⁴. Fiziki genel kurullarda olduğu gibi elektronik genel kurullarda da pay sahiplerine elektronik ortamda muhalefet şerhi beyan etme olanağının tanınması, hukuki korunmanın işlerliği bakımından önem arz etmektedir. Türk mevzuatı da bu gerekliliğe uygun olarak EGKS aracılığıyla, pay sahiplerinin toplantı sırasında muhalefet şerhini sisteme işleyebilme imkânı tanımıştır (EGKY m. 11/2).

C. Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü

Anonim şirketlerde genel kurul kararları, pay sahiplerinin ortak iradesini yansıtan işlemlerdir. Bu kararların hukuken geçerli sayılması, hem şirket içi dengelerin korunması hem de pay sahiplerinin hak ve menfaatlerinin etkin biçimde korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, genel kurul kararlarının geçersizliğine yol açan sebeplerin hangi esaslara göre tasnif edildiği meselesi, gerek doktrinde¹⁰⁵ gerekse uygulamada önemli bir tartışma alanı oluşturmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun sistematüğinde genel kurul kararlarının geçersizliği, esasen 'iptal edilebilirlik' ve 'kesin hükümsüzlük (butlan)' şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bununla birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça düzenlenmemesine rağmen doktrin¹⁰⁶ ve Yargıtay¹⁰⁷ içtihatlarında ayrı bir geçersizlik kategorisi olarak 'yokluk' müeyyidesi sistematik bir şekilde ele alınmıştır. Bu nedenle, yokluk yaptırımının uygulanabilirliğinin değerlendirilmesinde, genel hükümler ile birlikte

¹⁰⁴ Bu açıklamalara yönelik karar için bkz. Yargıtay HGK., 17.11.2022, E. 2020/662, K. 2022/1551, www.lexpera.com, E.T. 12.03.2025.

¹⁰⁵ Erdoğan Moroğlu, *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, İstanbul, Onikilevha, 8.Baskı, 2017; Oruç Hami Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Seçkin, 1. Baskı, 2012, s. 505; İsmail Kırca, *Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, İstanbul, Onikilevha, 3. Baskı, 2022, s. 1-294.

¹⁰⁶ Moroğlu, s. 77-157; Kırca, s. 3-8; Pulaşlı, s. 1028-1032; Moroğlu, s. 39; Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 15. Baskı, 2021, s. 722a.

¹⁰⁷ Yargıtay 11. HD., 05.04.2016, E. 2015/8156, K. 2016/3641, www.lexpera.com, E.T. 12.03.2025.

doktrindeki ve yargı uygulamasındaki görüşlere başvurulması gerekmektedir.

İptal edilebilirlik, genel kurul kararının kanun, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kuralına aykırı olması halinde, bu kararın belirli kişiler tarafından ve öngörülen süre içerisinde (TTK m. 445 vd.) mahkemeye taşınarak hükümsüz kılınmasını ifade etmektedir. Bu tür kararlar, iptal davası açılmadığı sürece geçerliliklerini korumaktadır¹⁰⁸. Örneğin, çağrı usulüne riayet edilmeden alınan genel kurul kararları, iptal edilebilir yaptırımına tabidir. Genel kurul kararlarının kamu düzenine aykırı olması veya pay sahiplerinin devredilemez nitelikteki haklarını ihlal etmesi halinde ise kesin hükümsüzlük (butlan) yaptırımı gündeme gelmektedir. Bu tür kararlar, ilk andan itibaren geçersiz sayılır ve bu kararların hükümsüzlüğü, ilgili herkes tarafından herhangi bir süreye bağlı olmaksızın ileri sürülebilir¹⁰⁹. Butlan halleri kanunda sayılırken ‘özellikle’ ifadesi tercih edilmiş, bu şekilde butlan sebeplerinin sınırlı sayıda olmadığına ve genişletici yoruma açık olduğuna işaret edilmiştir¹¹⁰. Genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü değerlendirilirken yalnızca TTK m. 447 hükmü değil, TBK m. 27 hükmünde düzenlenen butlan düzenlemesi de dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla, TBK m. 27 hükmü gereğince, konusu imkânsız olan, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine veya kişilik haklarına aykırı nitelikteki genel kurul kararları da butlan yaptırımına tabi olmaktadır¹¹¹.

Yokluk ise, bir kararın hukuken varlık kazanabilmesi için gerekli kurucu unsurların mevcut olmaması halinde ortaya çıkar¹¹². Örneğin, hiç gerçekleşmemiş bir genel kurulun usulen gerçekleştirilmiş gibi gösterilerek karar alınması veya kararın yetkili olmayan kişilerce alınması durumunda, bu işlemler yok hükmündedir. Bu tür işlemler, hiç doğmamış kabul edilir ve hukukî alanda herhangi bir etki doğurmaz.

Genel kurul kararlarının geçerliliği bakımından yapılan değerlendirmelerde iptal, butlan ve yokluk ayrımı, temel ölçüt olarak kabul edilir. Türk hukuk sisteminde, genel kurul kararlarının geçerliliği esastır. Ancak belirli hukuka aykırılık hallerinde bu kararların belirli bir

¹⁰⁸ Pulaşlı, s. 1074, 1075.

¹⁰⁹ Pulaşlı, s. 1032, 1033.

¹¹⁰ Bahtiyar, s. 169.

¹¹¹ Moroğlu, s. 158; Pulaşlı, s. 1027, 1028.

¹¹² Bahtiyar, s. 167; Moroğlu, s. 32 vd.; Kırca, s. 5.

süre içerisinde iptal edilebileceği öngörülmüştür. Bunun yanında, yokluk ve butlan halleri istisna nitelikte olup¹¹³ yalnızca sınırlı ve belirli hallerde kabul edilmiştir. Ne var ki uygulamada, hangi hâllerin butlan ve iptalle sonuçlanacağına ilişkin açık sınırlar belirlenmiş değildir. Bu belirsizlik, yargı kararlarında çelişkilere neden olmakta ve kararların öngörülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu belirsizliğin giderilmesi adına, Alman hukuku'nda olduğu gibi, fiziki/elektronik genel kurullara özgü geçersizlik halleri kanun düzeyinde daha açık bir şekilde sıralanmalı ve bazı geçersizlik hallerinin belirli koşullar altında ıslahına olanak tanınmalıdır. Islaha yönelik Alman hukukunda §241 Ads. 1, 3 veya 4 AktG hükmü uyarınca genel kurul kararlarına ilişkin geçersizlik iddiaları, kararın ticaret siciline tescilinden itibaren üç yıl geçtikten sonra ileri sürülememektedir (§ 242/2 AktG). Türk hukukunda sicile tescil edilen genel kurul kararlarının geçersizliği bakımından belirli bir süre sınırının öngörülmemesi, hukuki güven ilkesini ve kurumsal istikrarı zedeleyebilmektedir. Bu sebeple, Türk hukukunda da tescil edilen kararların uzun yıllar sonra geçersizlik tehdidiyle karşılaşmasını önlemek adına açık bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

D. Elektronik Genel Kurul (Hibrit) Kararlarının Hükümsüzlüğü

TTK'da elektronik ortamda gerçekleştirilen genel kurul toplantılarında alınan kararların hükümsüzlüğüne dair açık ve özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu hususa yönelik yalnızca Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik'in 32. maddesinde sınırlı bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenleme uyarınca, Bakanlık temsilcisinin katılımının zorunlu olduğu elektronik genel kurullarda temsilcisinin hazır bulunmaması, alınan kararları geçersiz kılmaktadır (BTY m. 32/4). Bu düzenleme dışında, Türk hukukunda elektronik genel kurul kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bu başlık altında, elektronik genel kurullara özgü hükümsüzlük halleri, mevcut hukuki düzenlemeler çerçevesinde incelenecek ve ileride bir sanal genel kurulun kabulü halinde, bu toplantılara özgü hükümsüzlük hallerinin hangi esaslar çerçevesinde düzenlenmesi gerektiğine ilişkin görüş ve öneriler sunulacaktır.

¹¹³ Moroğlu, s. 58, 176.

1. Bakanlık Temsilcisinin Elektronik Genel Kurula Katılım Sağlamaması

Türk Ticaret Kanunu ve bu Kanun uyarınca yürürlüğe konulan ikincil düzenlemeler (TTK m. 407/3, BTY m. 32/1), belirli genel kurul toplantılarında Bakanlık temsilcisinin hazır bulunmasını zorunlu kılmaktadır. Elektronik ortamda yapılan genel kurullar, bu zorunluluğa tabi tutulan toplantı türleri arasında yer almaktadır (BTY m. 32/1/b). BTY m. 27/1/a hükmü uyarınca, BTY'nin 32. maddesinde sayılan genel kurul toplantılarında Bakanlık temsilcisinin bulunmaması halinde, genel kurul toplantısı yapılamaz. Aynı Yönetmeliğin 32. maddesinin 4. fıkrasında ise, 1., 2. ve 3. fıkralar kapsamında Bakanlık temsilcisinin görevlendirildiği toplantılarda, temsilcinin toplantıya katılmaması halinde alınan kararların geçersiz sayılacağı açıkça hüküm altına alınmıştır. Ancak bu geçersizliğin hangi tür hükümsüzlük kapsamında değerlendirileceği doktrinde tartışmalıdır. Ağırlıklı olarak benimsenen¹¹⁴ ve Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarıyla¹¹⁵ da desteklenen görüş doğrultusunda, Bakanlık temsilcisinin zorunlu olduğu hallerde, temsilci hazır bulunmaksızın alınan genel kurul kararları yoklukla maluldür. Çalışmamızda da benimsenen yaklaşım bu yöndedir. Zira Bakanlık temsilcisinin toplantıya katılımı, salt biçimsel koşul olmayıp, toplantının hukuken varlık kazanabilmesi için gerekli kurucu bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Toplantının hukuken varlık kazanabilmesi, bu unsurun varlığına bağlı olduğundan, Bakanlık temsilcisinin bulunmaması hâlinde toplantı hiç gerçekleşmemiş sayılmaktadır. Bu nedenle, bu durumda alınan kararlar, hukuk düzeninde hiç doğmamış gibi değerlendirilmeli ve yokluk yaptırımına tabi tutulmalıdır. Doktrinde bu görüşe karşı çıkan ve Bakanlık temsilcisinin yokluğunda alınan kararların batıl sayılması gerektiğini savunan azınlık görüş de bulunmaktadır¹¹⁶.

¹¹⁴ Moroğlu, 147; Bahtiyar, s. 168; Hayri Domaniç, *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK. Şerhi II*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, 1. Baskı, s. 776; Ali Osman Özdilek, *Anonim Şirketlerde Genel Kurullara Elektronik Ortamda Katılım*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1.Basım, 2017, s. 67.

¹¹⁵ Yargıtay 11. HD., 10.06.2021, E 2020/277, K 2021/4960 sayılı kararı için bkz. www.lexpera.com, E.T. 06.11.2024.

¹¹⁶ Çamoğlu'nun bu yöndeki görüşü için bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 544.

2. Elektronik Genel Kurullarda Teknik Aksaklıkların Kararların Geçerliliğine Etkisi

Genel kurula katılım hakkı veya diğer pay sahipliği hakları engellenerek alınan genel kurul kararları, kanuna aykırılık teşkil edebileceğinden TTK m. 445 hükmü kapsamında iptal davasına konu edilebilir. Ancak, bu hakların kullanımının teknik sebeplerle engellenmesi durumunda, alınan genel kurul kararlarının geçerli olup olmadığı yönünde hukukumuzda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Elektronik genel kurulun icrası sırasında yaşanabilecek teknik aksaklıklar, pay sahipliği haklarının etkin kullanımını engelleyebileceğinden, alınan kararların geçerliliği üzerinde etki doğurabilir. Şöyle ki, teknik aksaklıklar pay sahiplerinin oy kullanma, bilgi alma, genel kurula katılma ve görüş bildirme gibi temel haklarını ihlal edebildiğinden teknik aksaklıkları mevcut düzenleme kapsamında iptal sebebi saymak mümkündür.

Pay senetleri borsaya kote edilmiş şirketler ile MKK tarafından kayden izlenen anonim şirketler, elektronik genel kurullarını MKK tarafından sağlanan EGKS üzerinden gerçekleştirmekle yükümlüdür (SPK m. 30/5, EGKY m. 5/3). Şirket, toplantıya katılım için organizasyonel ve teknik gereklilikleri çağrıda belirtmiş ve engelsiz erişim sağlamış olsa da EGKS'den kaynaklanan teknik aksaklıklar pay sahipliği haklarını ihlal edebilmektedir. Kanaatimizce, Alman hukukunda olduğu gibi şirketlerin aşırı iptal risklerinden duyduğu endişeyle elektronik genel kurul düzenlemekten kaçınmalarını engelleyebilmek için teknik aksaklıklar sebebiyle yaşanan hak kayıplarının iptal sebebi sayılabilmesi, şirketin ağır ihmal veya kasıtlı hareket etmesine bağlanmalıdır. Türk hukukunda payları borsaya kote edilmiş şirketler ile MKK tarafından kayden izlenen anonim şirketlerin genel kurullarını MKK tarafından sağlanan EGKS üzerinden gerçekleştirmek zorunda olmaları sebebiyle, şirketin profesyonel bir hizmet sağlayıcı ile toplantıyı yürüttüğü kabul edilmeli ve EGKS üzerinden bir teknik aksaklık yaşanması halinde şirkete herhangi bir kusur atfedilmemelidir. Ancak çok sayıda pay sahibinin katılımını engelleyen bir teknik aksaklık yaşanması durumunda, toplantı derhal durdurulmalı ve teknik sorunlar giderildikten sonra toplantıya devam edilmelidir. Halka kapalı anonim şirketler ise MKK tarafından sağlanacak elektronik platform dışında, kuracakları veya destek hizmeti alabilecekleri bilişim sisteminden yararlanabildiğinden, elektronik genel kurul kararlarının teknik aksaklıklar sebebiyle geçersiz sayılmasının engellenmesi için, şirketin teknik ve organizasyonel

koşulları oluşturmaları ve profesyonel hizmet sağlayıcıları ile çalışması gerekmektedir. Profesyonel bir hizmet sağlayıcı ile toplantıların yürütülmesi halinde teknik aksaklıklar kararların geçerliliğine etki etmeyecektir. Kanaatimizce, halka kapalı anonim şirketlerin MKK tarafından sunulan elektronik platformu kullanması durumunda, bu şirketlerin de profesyonel bir hizmet sağlayıcı ile toplantıyı yürüttüğü kabul edilmelidir. Bu hususların dışında, elektronik genel kurul toplantısında, pay sahibinin kendi kusurundan kaynaklanan teknik aksaklıklar -örneğin internet bağlantısı sorunları, cihaz arızası veya gerekli yazılımların yüklenmemesi gibi- söz konusu olursa, sorumluluk pay sahibine ait olmalıdır. Bu tür teknik aksaklık sebebiyle pay sahipliği haklarının kullanılamaması, genel kurul kararlarının iptaline gerekçe oluşturmamalıdır.

Türk hukukunda öne çıkan diğer bir eksiklik, teknik aksaklıklar nedeniyle elektronik genel kurul toplantısının kesintiye uğraması durumunda, bu kesintiden önce alınan kararların hukuki geçerliliğine ilişkin açık bir normun mevcut olmayışıdır. Türk hukukunda toplantının teknik bir aksaklık sebebiyle kesintiye uğraması halinde, bu aksaklıktan önce usulüne uygun şekilde alınmış olan kararların hukuki geçerliliğini koruyacağı ve toplantının makul bir süre içinde yeniden başlatılması gerektiği yönünde açık ve emredici bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. İsviçre Borçlar Kanunu'nun 701f (Art. 701f OR) maddesinde öngörülen düzenlemenin Türk hukukunda ihdas edilmesi, bu alandaki hukuki boşluğun giderilmesine katkı sağlayacaktır. Art. 701f OR hükmü¹¹⁷, teknik aksaklıklar sebebiyle genel kurulun toplantısının usulüne uygun gerçekleştirilmemesi halinde, toplantının yeniden yapılması gerektiğini ve teknik aksaklık öncesi alınan kararların geçerliliğini koruduğunu düzenlemektedir. Bu nitelikte bir düzenleme, hem karar alma süreçlerinde belirsizlikleri giderecek hem de kötüye kullanıma açık alanları daraltarak elektronik sistemin güvenilirliğini artıracaktır.

¹¹⁷ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/de, E.T. 20.04.2025.

3. Esas Sözleşmede Hüküm Olmaksızın Elektronik Genel Kurul Yapılması

Esas sözleşmesinde hüküm bulunmayan bir anonim şirketin, elektronik ortamda genel kurul gerçekleştirmesi TTK m. 1527/5 hükmüne açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Sanal/hibrit genel kurul oluşturularak alınan kararlar, kanunun kurucu/şekli nitelikteki hükümlere aykırılık teşkil edeceğinden şeklen geçerli bir toplantıdan bahsetmek mümkün değildir. Bu sebeple de alınan kararlar yokluk yaptırımına tabi olmalıdır¹¹⁸.

Doktrinde¹¹⁹, TTK'da yer alan mevcut hükümler doğrultusunda, tüm hak sahiplerinin elektronik ortamda genel kurula katılması ve fiziki bir toplantının hiç gerçekleştirilmemesi hâlinde alınan kararların yoklukla malul olacağı ileri sürülmektedir. Bu görüşe gerekçe olarak, TTK m. 1527/2 ve m. 1527/5 hükümlerinde 'toplantıya elektronik ortamda katılım'ın düzenlenmiş olması gösterilmekte ve bu bağlamda kanunun fiziki toplantıyı esas aldığı ve elektronik katılımın ise bunu tamamlayan bir yöntem olduğu ileri sürülmektedir. Kanaatimizce, tüm pay sahiplerinin elektronik ortamda genel kurula katılım sağlaması, alınan kararların geçerliliğini etkilemeyecektir. Zira mevcut düzenleme, tüm pay sahiplerinin elektronik ortamda katılım gerçekleştirmesine engel teşkil etmemekte, sadece elektronik katılımı zorunlu hale getiren bir esas sözleşme hükmü oluşturulmasına veya esas sözleşme hükmü olmaksızın bir hibrit genel kurul oluşturulmasına olanak tanımamaktadır. Hibrit bir

¹¹⁸ COVID-19 pandemisinin etkili olduğu dönemde Ticaret Bakanlığı, şirketler tarafından genel kurul toplantısı yapılmasına yönelik bazı idari tedbirler almış ve bu doğrultuda 20.03.2020 tarihinde bir kamu duyurusu yayımlamıştır. Bu duyuruda, anonim şirketlerin esas sözleşmelerinde elektronik genel kurula ilişkin hüküm bulunmasa dahi, planladıkları genel kurul toplantılarını EGKS üzerinden gerçekleştirebilecekleri belirtilmiştir. Ancak söz konusu duyuru, elektronik genel kurulun ancak esas sözleşmede bu yönünde hüküm bulunması halinde yapılabileceğini düzenleyen TTK m. 1527/5 hükmüyle çelişmektedir. Bir idari işlemle kanun hükmünün etkisiz kılınması normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil etmektedir. Bu sebeple, esas sözleşmede dayanak hüküm olmaksızın icra edilen elektronik genel kurul toplantıları hukuka aykırıdır ve bu kapsamda alınan kararlar geçersizdir. Duyuru için Bkz. <https://icticaret.ticaret.gov.tr/haberler/sirketlerin-genel-kurul-toplantilarina-iliskin-aciklama>, E.T. 20.04.2025.

¹¹⁹ Bahtiyar, s. 137.

genel kurul toplantısına tüm pay sahipleri elektronik ortamda katılım sağlayabilir ve elektronik katılım imkânı sağlandıktan sonra bazı pay sahipleri fiziki katılıma zorlanamaz. Ancak, pay sahipleri ile birlikte toplantıya katılımı zorunlu olan diğer kişilerin (örneğin toplantı başkanı, yönetim kurulu üyeleri, bakanlık temsilcisi) de elektronik ortamda katılım sağlaması halinde -fiziki bir toplantının hiç gerçekleştirilmediği bir durumda¹²⁰- kanunun sanal genel kurula müsaade etmemesi sebebiyle alınan kararların yok hükmünde olduğunu söylemek mümkündür.

4. Toplantı Çağrısında Elektronik Katılım Bilgilerine Yer Verilmemesi

Alman hukukunda, §121 AktG hükmüne VirtHVG ile eklenen 4b bent uyarınca, anonim şirketlerin sanal genel kurul çağrılarında elektronik katılımı mümkün kılacak teknik bilgilere yer verilmesi zorunlu tutulmuştur. Bu kapsamda çağrı ilanında, erişim sağlanacak internet adresi, kimlik doğrulama yöntemleri ve bağlantı prosedürleri gibi hususların açık ve anlaşılır şekilde belirtilmesi gerekir. Bu yükümlülüğe aykırılık, butlan yaptırımıyla sonuçlanmaktadır (§241 Abs. 1. Nr. 1 AktG). Buna karşılık Türk hukukunda kabul gören hibrit genel kurullara ilişkin benzer nitelikte açık ve bağlayıcı bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kanaatimizce, elektronik ortamda yapılan genel kurullarda pay sahiplerinin sisteme nasıl erişeceklerine ilişkin bilgilere yer verilmesi, fiziki genel kurullarda toplantı yerinin açıkça gösterilmesi kadar zorunlu ve gereklidir. Zira genel kurula katılım hakkı şekli bir hak olmayıp, şirket yönetimine katılma, öneride bulunma, oy kullanma ve itiraz etme gibi vazgeçilemez haklarının kullanılmasının zeminini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, EGKS üzerinden yapılan toplantılarda, şirket teknik altyapıyı eksiksiz bir biçimde oluşturmalı ve çağrı ilanında elektronik katılım için gerekli erişim bilgilerine yer vermelidir. Aksi halde, bu tür bir ihlal genel kurul kararlarının hukuki geçerliliği etkileyecek nitelikte olup, somut olayın koşullarına bağlı olarak iptal (TTK m. 446), sistematik ve ağır ihlallerde ise butlan (TTK m. 447) sonucu doğurabilmektedir. Hatta, geçerli bir genel kurul davetinin bulunmaması sebebiyle yapılan çağrının usulsüzlüğü yerine hiç yapılmamış olduğu yönünde bir değerlendirme yapılarak yokluk

¹²⁰ Fiziki bir toplantı olmaksızın tamamen sanal ortamda alınan kararların yok hükmünde olduğu yönündeki görüş için bkz. Bahtiyar, s. 137.

yaptırımına tabi tutulabilir. Dolayısıyla, elektronik genel kurullar bakımından erişim araçlarına ilişkin bilgi ve altyapı eksiklikleri hem şekli bir usulsüzlük hem de pay sahipliği haklarını ihlal eden esaslı bir hak ihlali olarak değerlendirilebilir. Bu tür belirsizliklerin giderilmesi adına konuya özgü açık bir hükümsüzlük halinin mevzuatta düzenlenmesi yerinde bir yaklaşım olacaktır. Bu sebeple Alman hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da elektronik katılım için gerekli olan bilgilerin toplantı çağrısında belirtilmesi gerektiği, mevzuat düzenlemeleriyle zorunlu tutulmalı ve bu yöndeki eksikliğin genel kurul kararlarının hükümsüzlüğüne yol açacağı açıkça düzenlenmelidir.

5. Teknik ve İdari Yükümlülüklerle Uyulmaması

Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik'in 13. maddesi, elektronik genel kurullarda uyulması gereken teknik ve idari yükümlülükleri düzenlemektedir. Bu yükümlülükler kapsamında; sisteme güvenli girişin sağlanması, elektronik ortamda katılım ve oy kullanma hakkının sağlanması, toplantının kesintisiz bir şekilde yürütülmesi, toplantının görüntülü ve sesli kayda alınması ve gerekli belgelerin sisteme yüklenmesi gibi birçok teknik ve usulî düzenlemeler yer almaktadır. Bu yükümlülüklerle uyulmaması hâlinde, pay sahiplerinin katılım, oy kullanma, öneride bulunma ve bilgi alma gibi temel hakların fiilen kullanılmaz hale gelmesi söz konusu olabileceğinden, genel kurulda alınan kararların hükümsüzlüğü gündeme gelebilecektir.

6. Dijital Okuryazarlık Seviyesi Düşük Olan Pay Sahiplerinin Temsiliyeti

Dijital uygulamalara erişim ve kullanım becerisi sınırlı olan veya teknik yetersizlikler nedeniyle bu araçları kullanamayan pay sahiplerinin varlığı, temsil eşitliğini ve pay sahipliği haklarının etkin kullanımını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sebeple söz konusu pay sahiplerinin elektronik genel kurulda temsil edilmesine yönelik açık ve koruyucu bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç bağımsız bir oy temsilcisinin atanmasının zorunlu tutulması yoluyla karşılanabilir. Şöyle ki, şirketin kendisiyle ilişkili bir kişiyi organ temsilcisi olarak ataması durumunda, TTK m. 428 hükmü gereğince bağımsız ve tarafsız birini bağımsız oy temsilcisi olarak atamak zorundadır. Bu şekilde, bağımsız temsilcinin organ temsilcisine karşı denge unsuru olması amaçlanmıştır.

Ancak uygulamada bağımsız temsilci, zamanla fiziken toplantıya katılmayan pay sahiplerinin karar süreçlerine dahil olmasını sağlayan bir aktör haline gelmiştir¹²¹. Kanaatimizce, Türk hukukunda bağımsız temsilciye elektronik araçların kullanımının zorunlu olmasından kaynaklanan güçlükleri telafi etme işlevi de yüklenebilir. Zira hibrit genel kurulla birlikte sanal genel kurulun da yasal zemine kavuşturulması halinde erişim engelleri ve teknik yetersizlikler bazı pay sahiplerinin toplantıya katılımını engelleyebilir. Bu bağlamda, hibrit/sanal genel kurullarda, elektronik araçların kullanımından kaynaklanan güçlükleri ortadan kaldırmak amacıyla bağımsız bir oy temsilcisinin atanmasını zorunlu kılan bir düzenlemeye yer verilmesi uygun olacaktır.

V. SONUÇ

Anonim şirketlerde dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkan sanal ve hibrit genel kurul uygulamaları, pay sahipliği haklarını daha erişilebilir kılsa da teknik altyapıdan kaynaklanan erişim sorunları ve kararların geçerliliğine dair belirsizlikler, yeni hukuki tartışmaları beraberinde getirmiştir. Özellikle teknik aksaklıklar sonucu toplantının kesintiye uğraması, çağrı ilanında elektronik katılım bilgilerine yer verilmemesi veya sözleşmede açık bir hüküm olmamasına rağmen hibrit/sanal genel kurulun gerçekleştirilmesi, hangi geçersizlik türünün uygulanacağı sorularını gündeme getirmiştir.

COVID-19 pandemi etkisiyle yapılan sanal genel kurullardan elde edilen olumlu deneyimler sonucu, Alman hukukunda §118a AktG hükmü ile sanal genel kurullar kalıcı hale getirilmiş ve sanal genel kurullara özgü hükümsüzlük halleri ilgili maddelerde hüküm altına alınmıştır. Böylece, sanal genel kurulların iptal/butlan rejimi açık biçimde belirlenmiştir. Bu gelişme, pay sahiplerinin fiziki katılım olmadan bilgi alma, teklif sunma, oy kullanma, görüş bildirme ve itiraz hakları gibi temel hakları kullanabilmelerini sağlamış; bu şekilde şirket içi karar alma süreçlerinin daha erişilebilir, şeffaf ve demokratik yürütülmesine olanak tanımıştır. Buna karşılık, Türk hukukunda tamamen elektronik ortamda genel kurul yapılmasına imkân tanıyan açık bir düzenlemeye gidilmediği gibi elektronik genel kurullara özgü hükümsüzlük hallerini doğrudan düzenleyen normatif bir çerçeve de öngörülmemiştir. Kanaatimizce,

¹²¹ Ballmer/Fischer, S. 180, 181.

sanal genel kurula ilişkin Alman hukukunda §118a AktG ile sağlanan sistematik yaklaşım, Türk hukukunda da benimsenmelidir. Bu doğrultuda, TTK m. 1527 hükmünde, şirketlerin esas sözleşmelerinde öngörülme suretiyle tüm pay sahiplerinin tamamen elektronik ortamda genel kurula katılmasına imkân tanıyan bir düzenlemeye yer verilebilir. Hibrit/sanal genel kurullara özgü geçersizlik hallerinin belirlenmesine yönelik ihtiyaç ise, TTK m. 445 ve TTK m. 447 hükümlerine elektronik genel kurula özgü hükümsüzlük halleri içeren ek fıkra ve bentler ihdas edilerek veya TTK m. 1527 hükmüne elektronik genel kurullara özgü hükümsüzlük halleri içeren ayrı bir fıkra eklenerek giderilebilir. Alman hukukunda ortaya konulan yaklaşım doğrultusunda, Türk hukukunda sanal genel kurulun açık ve kapsamlı bir şekilde düzenlenmesi ve hibrit/sanal genel kurullara özgü hükümsüzlük hallerinin belirlenmesi, tüm pay sahiplerinin eşit koşullarda katılmasını sağlayarak pay sahipliği haklarının etkin kullanımına olanak tanıyacak ve karar alma süreçlerinde kurumsal istikrarı güçlendirecektir.

Son olarak, genel kurullarda pay sahipliği hakları yalnızca toplantıya katılım düzeyinde bırakılmamalı, şirketin internet sitesi veya EGKS üzerinden yapılacak düzenlemelerle soru sorma ve görüş bildirme hakkı toplantı öncesine taşınmalıdır. Bu doğrultuda, şirketlere toplantı öncesinde iletilen sorulara yazılı olarak cevap verme ve bu cevapları dijital sistemde yayımlama yükümlülüğü getirilmelidir. Bu yönde yapılacak yasal bir düzenleme, pay sahiplerinin genel kurula hazırlıklı ve oluşmuş fikirle katılımını sağlayacak ve aynı içerikli soruların tekrarlanmasını önleyerek, genel kurul sürecinin daha etkin ve verimli yürütülmesine sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdağ Güney, Necla, “Genel Kurul Kararlarının İptali Davasında Etki Kuralı”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu-XXXIV*, Ankara, 2021, ss. 21-24.
- Aktepe, Gökhan, “Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul Toplantısı”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt. 28, Sayı. 4, 2024, ss. 155-194.
- Andreas, Austmann, “§ 42 Beschlussmängel und Beschlusskontrolle” in Michael Hoffmann-Becking/Andreas Austmann (Hrsg), *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts*, Band. 4, München, C.H. Beck, 6. Auflage, 2024.
- Arı, Zekeriya, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Elektronik Ortama İlişkin Hükmü (Tasarı M.1527) ve Sanal Genel Kurul’, *EÜHFD*, Cilt. 13, Sayı. (3-4), 2009, ss. 177-199.
- Ay Kaplan, Ülkü, “Alman Hukukuna Göre Anonim Şirketlerde Sanal Genel Kurul ve Sanal Genel Kurulun Türk Hukukunda Uygulanabilirliği”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 39, Sayı. 2, 2023, ss. 409-448.
- Azarkan, Necat, “Anonim Şirketlerde Sanal (Virtüel) Genel Kurul”, *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, Cilt. 2, Sayı. 4, 2018, ss. 25-48.
- Bahtiyar, Mehmet, *Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınevi, 17. Basım, 2024.
- Ballmer, David/Fischer, Joel, “Die hybride und virtuelle Generalversammlung”, *GesKR (Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht)*, 2023.
- Bilge, Mehmet Emin, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternetin Kullanımı”, *AÜEHFD*, Cilt. 7, Sayı. (1-2), 2003, ss. 341-367.
- Bulut, Abdulkadir, *Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Basım, 2014.
- Domaniç, Hayri, *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK. Şerhi II*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1. Baskı, 2010.

- Drescher, Ingo, “AktG § 243 Anfechtungsgründe” in Martin Henssler (GHRsg)/Eberhard Stolz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG, Handels- und Gesellschaftsrecht*, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022.
- Englisch, Lutz, “AktG § 243 Anfechtungsgründe” in Wolfgang Hölters/Markus Weber (Hrsg.), *Aktiengesetz*, München, C.H. Beck, 4. Auflage, 2022.
- Ercan, Tayfun, “Elektronik Ortamda Yönetim ve Genel Kurul”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt. 7, Sayı. 69, 2012, ss. 37-38.
- Friederike, Rotsch/Gabriel, Jakob, “Die virtuelle Hauptversammlung-ein Zwischenstand”, *ZHR* 188, 2024, S. 611-619.
- Hasselbach, Kai/Schumacher, Stephan, “Hauptversammlung im Internet”, *ZGR*, 2000, S. 258-286.
- Hoffman, Jochen, “§118 Allgemeines”, Martin Henssler (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG, Handels- und Gesellschaftsrecht*, C.H.Beck, München, 2025.
- İlbasmış Hızlısoy, Özlem, *Halka Açık Anonim Şirket Genel Kurulunun Toplanması ve Karar Alma Esasları ile Bu Esaslara Aykırılığın Hukuki Akıbeti*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Basım, 2024.
- Kaya, Mustafa İsmail, “Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması”, *AÜHFD*, Cilt. 54, Sayı. 4, 2003, ss. 211-228.
- Kayihan, Şaban, “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet”, *BATİDER*, Cilt. 22, Sayı. 1, 2003, ss. 80-85
- Keser Berber, Leyla, “Dijital Şirkete Geçmek İçin Sekiz Yasal Gerekçe”, *REGESTA*, S. 1, 2011, ss. 58-63.
- Kırca, İsmail, *Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, İstanbul, Onikilevha, 3. Baskı, 2022.
- Koch, Jens, “AktG § 118a Virtuelle Hauptversammlung” in Jens Koch/Uwe Hüffer, *Aktiengesetz (Beck’sche Kurz-Kommentare, Band 53)*, München, C.H.Beck, 9. Auflage, 2025.
- Koch, Jens, “AktG § 241 Nichtigkeitsergründein” in Jens Koch/Uwe Hüffer, *Aktiengesetz (Beck’sche Kurz-Kommentare, Band 53)*, München, C.H.Beck, 19. Auflage, 2025.

- Kubis, Dietmar, “AktG § 118a Virtuelle Hauptversammlung” in Wulf Goette, Mathias Habersack/Susanne Kalss (Hrsg), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, Band 3, München, C.H.Beck, 6. Auflage, 2024.
- Liebscher, Thomas in Martin Lensler/Lutz Strohn (Hrsg), *Gesellschaftsrecht*, München, C.H.Beck, 6. Auflage, 2024.
- Moroğlu, Erdoğan, *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, İstanbul, Onikilevha, 8.Baskı, 2017.
- Noack, Ulrich, “Hauptversammlung und Neue Medien”, *Betriebsberater - Zeitschrift für Recht und Wirtschaft*, 1998, S. 2533-2536.
- Özdilek, Ali Osman, *Anonim Şirketlerde Genel Kurullara Elektronik Ortamda Katılım*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2017.
- Özer, Işık, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirket Genel Kuruluna Elektronik Ortamda Katılım”, *BATİDER*, Cilt. 25, Sayı. 4, 2009, ss. 623-669.
- Özkan, Ahmet Fatih, “Pandemi Döneminde Limited Şirket Genel Kurul Toplantıları: Almanya ve Türkiye Bakımından Bir İnceleme”, *AHBVÜHFD*, Cilt. 26, Sayı. 1, 2022, ss. 3-34.
- Paschos, Nikolaos, “AktG § 118a Virtuelle Hauptversammlung” in Martin Henssler (GHrsg), Eberhard Stölz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG, Handels- und Gesellschaftsrecht*, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, *Ortaklıklar Hukuku I*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 15. Baskı, 2021.
- Pulaşlı, Hasan, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, 2022.
- Reger, Gerald/Gaßner, Timm, “Die neue virtuelle Hauptversammlung – ein Überblick”, *Recht Digital*, 2022, S. 396-403.
- Riegger, Bodo/Mutter, Stefan, “Zum Einsatz neuer Kommunikationsmedien in Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften”, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP)*, 1998, S. 637-640.
- Carsten Schäfer, “AktG § 241 Nichtigkeitsgründe” in Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (Hrsg), *Münchener*

Kommentar zum Aktiengesetz, Band 4, München, C.H.Beck, 5. Auflage, 2021.

Şener, Oruç Hami, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Seçkin, 1. Baskı, 2012

Vatter, Stefan, “AktG § 245 Anfechtungsbefugnis” in Martin Henssler (GHrsg)/Eberhard Stilz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG*, Handels- und Gesellschaftsrecht, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022.

Walch, Alexander/Häuslmeier, Stephanie, “Die „neue” virtuelle Hauptversammlung”, *DNotZ*, 2023, S. 106-128.

Wicke, Hartmut “AktG § 130 Niederschrift” in Martin Henssler (GHrsg), Eberhard Stilz/Rüdiger Veil (Hrsg), *beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG*, Handels- und Gesellschaftsrecht, München, C.H. Beck, 5. Auflage, 2022.

Wicke, Hartmut, “Die virtuelle Hauptversammlung während der Corona-Pandemie -aktienrechtlicher Ausnahmezustand” *DStR*, 2020, S. 885-889.

Yayla, Ümit, *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca Anonim Ortaklık Genel Kurulları Elektronik Genel Kurullar*, İstanbul, On İki Levha, 1.Basım, 2013.

Elektronik Kaynaklar:

<https://tesam.org.tr/wp-content/uploads/2023/02/Abdulkadir-Tuna.pdf>.

<https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>.

https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&start=/%5b@attr_id=%27bgbl101s0123.pdf%27%5d#_bgbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl101s0123.pdf%27%5D_1739111431894.

https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&jumpTo=bgbl102s2681.pdf#_bgbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl102s2681.pdf%27%5D_1739110354059.

https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/de.

www.lexpera.com.

<https://www.freshfields.de>.